

T.C.

AMASYA ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI

**SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİNDE ÖĞRENİM GÖREN
ÖĞRENCİLERİN ÇOK YÖNLÜ LİDERLİK YÖNELİMLERİ İLE
SPORTİF SORUNLARLA BAŞA ÇIKMA DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZGE BARUTÇUOĞLU GÖZENE

AMASYA

Temmuz – 2024

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİNDE ÖĞRENİM GÖREN
ÖĞRENCİLERİN ÇOK YÖNLÜ LİDERLİK YÖNELİMLERİ İLE
SPORTİF SORUNLARLA BAŞA ÇIKMA DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ

ÖZGE BARUTÇUOĞLU GÖZENE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Seda SABAH

AMASYA
TEMMUZ – 2024

Özge BARUTÇUOĞLU GÖZENE tarafından hazırlanan “**SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİNDE ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN ÇOK YÖNLÜ LİDERLİK YÖNELİMLERİ İLE SPORTİF SORUNLARLA BAŞA ÇIKMA DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Amasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü **Beden Eğitimi ve Spor** Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Seda SABAH

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Amasya Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Başkan: Prof. Dr. Soner ÇANKAYA

Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye: Prof. Dr. Recep KÜRKÇÜ

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Amasya Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi: 01/07/2024

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....
Prof. Dr. Neşe YAKŞI ŞAHİN
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Tezimin içerdığı yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi Amasya Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin ortaya çıkması durumunda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Özge Barutçuoğlu Gözene

01/07/2024

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tezimi hazırlarken deneyimi ve bilgi birikimlerinden faydalandığım, öğrencisi olmaktan onur duyduğum değerli danışmanım Doç. Dr. Seda SABAH'a desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Çalışmaya katılarak anketlerin gönüllü cevaplanmasında değerli vakitlerini ayıran Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Fakültesinde okuyan öğrencilere teşekkür ederim.

Yüksek lisansa başlarken ve devamında bana maddi ve manevi olarak destek sağlayan sevgili eşim Furkan GÖZENE 'ye, her zaman yanımda olduklarını bildiğim ve hissettiğim canım aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
İÇİNDEKİLER	ii
TABLolar DİZİNİ	iv
KISALTMALAR DİZİNİ	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırma Problemi	1
1.2. Problem Cümlesi	3
1.3. Alt Problem	3
1.4. Amaç ve Kapsam	4
1.5. Araştırmanın Varsayımları	4
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.7. Araştırmanın Önemi	4
2. GENEL BİLGİLER.....	6
2.1. Spor	6
2.1.1. Sporun olumlu etkisi	8
2.1.2. Sporun olumsuz etkisi	9
2.1.3. Sporun önemi	10
2.2. Liderlik	12
2.2.1. Çok yönlü liderlik	13
2.2.1.1. Liderlik ve çok yönlülük	14
2.2.1.2. Güçlü liderlik.....	15
2.2.1.3. Kutuplaştırma	15
2.2.2. Sporda Liderlik.....	16
2.2.3. Sporda liderlik yaklaşımları	17
2.2.3.1. Çok boyutlu liderlik modeli	17
2.2.3.2. Aracı liderlik modeli	18
2.2.3.3. Koçluk Modeli.....	20
2.2.3.4. Akran liderliği	22

2.3. Sportif Sorunlar	23
3. GEREÇ VE YÖNTEM	27
3.1. Araştırmanın Modeli	27
3.2. Evren ve Örneklem.....	27
3.3. Veri Toplama Araçları	27
3.4. Verilerin Analizi.....	28
4. BULGULAR	30
4.1. Araştırmanın Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	30
4.2. Cinsiyete Göre Sportif Sorunlarla Başa Çıkma ve Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Düzeyi	31
4.3. Yaşa Göre Sportif Sorunlarla Başa Çıkma ve Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Düzeyi	32
4.4. Bölüme Göre Sportif Sorunlarla Başa Çıkma ve Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Düzeyi	33
4.5. Sınıfa Göre Sportif Sorunlarla Başa Çıkma ve Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Düzeyi	35
4.6. Spor Branşına Göre Sportif Sorunlarla Başa Çıkma ve Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Düzeyi	37
4.7. Spor Yapma Düzeyine Göre Sportif Sorunlarla Başa Çıkma ve Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Düzeyi	38
4.8. Sportif Sorunlarla Başa Çıkma ve Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Düzeyi Arasındaki İlişki	39
5. TARTIŞMA	40
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	44
KAYNAKÇA	46
EKLER.....	54
ÖZ GEÇMİŞ.....	57

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3.1. Katılımcıların ölçek maddelerine verdikleri cevaplara ait iç tutarlılık katsayıları	28
Tablo 4.1. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları	30
Tablo 4.2. Katılımcıların cinsiyeti ile sportif sorunlarla başa çıkma ve çok yönlü liderlik yönelimleri düzeyi	31
Tablo 4.3. Katılımcıların yaşı ile sportif sorunlarla başa çıkma ve çok yönlü liderlik yönelimleri düzeyi	32
Tablo 4.4. Katılımcıların bölümü ile sportif sorunlarla başa çıkma ve çok yönlü liderlik yönelimleri düzeyi	33
Tablo 4.5. Katılımcıların sınıfı ile sportif sorunlarla başa çıkma ve çok yönlü liderlik yönelimleri düzeyi	35
Tablo 4.6. Katılımcıların spor branşı ile sportif sorunlarla başa çıkma ve çok yönlü liderlik yönelimleri düzeyi	37
Tablo 4.7. Katılımcıların spor yapma düzeyi ile sportif sorunlarla başa çıkma ve çok yönlü liderlik yönelimleri düzeyi	38
Tablo 4.8. Katılımcıların sportif sorunlarla başa çıkma ve çok yönlü liderlik yönelimi düzeyi arasındaki ilişkiye ait korelasyon tablosu	39

KISALTMALAR DİZİNİ

Bu çalışmada kullanılmış bazı simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

MEB

MML

CM

Açıklama

: Millî Eğitim Bakanlığı

: Çok Boyutlu Liderlik Modeli

: Koçluk Modeli

ÖZET

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİNDE ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN ÇOK YÖNLÜ LİDERLİK YÖNELİMLERİ İLE SPORTİF SORUNLARLA BAŞA ÇIKMA DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Özge BARUTÇUOĞLU GÖZENE

Amasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans, Temmuz/2024
Danışman: Doç. Dr. Seda SABAH

Bu çalışmada spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin çok yönlü liderlik yönelimleri ile sportif sorunlarla başa çıkma düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Türkiye’de spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmakta olup, örneklem grubu 406 öğrenci kapsamındadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği” ve “Sportif Sorunlarla Başa Çıkma Becerileri Envanteri” kullanılmıştır. Tüm istatistiksel hesaplamalar SPSS 26.0 V istatistik paket programda yapılmıştır. Araştırmada, cinsiyet durumuna göre bireylerin çok yönlü liderlik yönelimleri ölçek ve sportif sorunlarla başa çıkma ve toplam puan ve alt boyut (baskı altında yüksek performans) toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Bölüm durumuna göre bireylerin sportif sorunlarla başa çıkma ölçek toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmezken ve çok yönlü liderlik yönelimleri ölçek toplam puan ve yapısal liderlik, politik liderlik ve karizmatik liderlik alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Sınıf değişkenine göre bireylerin çok yönlü liderlik yönelimleri ölçek toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmezken ve Sportif Sorunlarla Başa Çıkma Becerileri Envanteri alt boyut kapsamında yer alan kaygıdan uzak olma boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Spor branşına göre bireylerin çok yönlü liderlik yönelimleri ölçek toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmezken ve sportif sorunlarla başa çıkma becerileri envanteri alt boyut kapsamında yer alan antrenörlük durumu boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Spor yapma durumuna göre bireylerin çok yönlü liderlik yönelimleri ölçek toplam puan ve alt boyut toplam puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Son olarak araştırmada, yaş durumuna göre bireylerin sportif sorunlarla başa çıkma ve çok yönlü liderlik yönelimleri ölçek toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, Spor, Sportif sorunlar

ABSTRACT

EXAMINATION OF MULTIFACETED LEADERSHIP ORIENTATIONS AND LEVELS OF COPING WITH SPORTS-RELATED PROBLEMS AMONG STUDENTS STUDYING AT THE FACULTY OF SPORTS SCIENCES

Özge BARUTÇUOĞLU GÖZENE

Amasya University, Institute of Health Sciences
Department of Physical Education and Sports Teaching, Master's Degree, July 2024
Assoc. Prof. Dr. Seda SABAH

This study aims to examine the multidimensional leadership orientations and coping with sports problems levels of students studying at the faculty of sports sciences. For this purpose, the relational screening model, one of the quantitative research methods, was used in the study. The universe of the study consists of students studying at the faculty of sports sciences in Turkey, and the sample group consists of 406 students. The “Multidimensional Leadership Orientation Scale” and the “Sports Problem Coping Skills Inventory” were used as data collection tools in the study. All statistical calculations were made in the SPSS 26.0 V statistical package program. In the study, no statistically significant difference was found between the multidimensional leadership orientation scale and coping with sports problems and total score and sub-dimension (high performance under pressure) total scores of individuals according to gender status. While no statistically significant difference was found between the total score and sub-dimension total scores of individuals coping with sports problems according to department status, a statistically significant difference was found between the multidimensional leadership orientation scale total score and structural leadership, political leadership and charismatic leadership sub-dimension total scores. According to the class variable, no statistically significant difference was found between the multidimensional leadership orientation scale total score and sub-dimension total scores of individuals, and it was determined that there was a statistically significant difference in the anxiety-free dimension within the scope of the Sport Problem Coping Skills Inventory sub-dimension. According to the sports branch, no statistically significant difference was found between the multidimensional leadership orientation scale total score and sub-dimension total scores of individuals, and it was concluded that there was a statistically significant difference in the coaching status dimension within the scope of the sport problem coping skills inventory sub-dimension. It was determined that there was a statistically significant difference between the multidimensional leadership orientation scale total score and sub-dimension total scores of individuals according to their sports activities. Finally, in the study, no statistically significant difference was found between the multidimensional leadership orientation scale total score and sub-dimension total scores of individuals according to their age.

Keywords: Leadership, Sports, Sports-Related Problems

1. GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problemi, amacı, önemi ve araştırma soruları hakkında bilgi verilmektedir.

1.1.Araştırma Problemi

Liderlik, her organizasyonun verimli performansı için gereklidir. Ancak, başarılı bir lider olmak oldukça zorlu bir görev olabilir. Liderlik özellik teorisi, liderlerin belirli özelliklerle doğduğunu belirtse de, modern uygulama lider olmanın zaman ve enerji gerektirdiğini kanıtlamaktadır. Belirli beceri ve yetenekleri geliştirmek için çok çalışmak gerekir. Liderlik fikri her zaman birçok insan için büyük ilgi alanı olmuştur (Başaran, 2004).

Liderlik kavramı, çoğu sosyal bilim araştırmasına konu olmuş ve birçok çalışma yapılmıştır. Ancak sosyal bilimciler arasında liderliğin ne olduğu konusuna ilişkin fikir birliği oluşmamıştır. Liderlik, analiz ve tanım perspektifine göre değişen bir kavramdır. Olaylara farklı açılardan bakıldığında farklı taraflar görülmektedir. Bundan dolayı farklı liderlik tanımlarının farklı bakış açıları bulunmaktadır.

Olaylara farklı açılardan bakarsanız farklı tarafları görürsünüz, çünkü farklı liderlik tanımlarının farklı bakış açıları bulunmaktadır.

Bu düşünceye göre liderlik kavramı sosyoloji, psikoloji, felsefe vb. konuların yanı sıra iş hayatı ve yönetimin de ilgi alanına giren bir alandır. Bu kavram başka alanlarda da araştırılmış ve tanımlanmıştır (Pürlüpnar, 2023).

Lider, henüz dile getirilmemiş fikir ve arzuları, tüm grup üyeleri tarafından benimsenebilecek bir hedef olarak gruba getiren ve bu hedeflere ulaşmak için grubun potansiyel gücünden yararlanmalarını sağlayan kişidir. Liderlik bir sanattır ve insanların belirli bir çerçeve içerisinde hedeflere ulaşabilme yeteneğidir. Liderlik, bir grup veya bireyin belirli koşullar altında hedeflerine ulaşması için faaliyetlerini etkileme ve yönlendirme sürecidir (Efil, 1999).

Spor psikolojisinin temel ilkelerinden biri, psikolojik becerilerin sportif performansın önemli bir belirleyicisi olduğudur. Sonuçlara gereğinden fazla odaklanan bir yaklaşımın izlenmesi, sporcuları psikolojik açıdan olumsuz etkileyerek performans düşüklüğüne neden olabileceği gibi spordan uzaklaşmaya, hatta sporu bırakmaya kadar ilerleyebileceği vurgulanmaktadır. Spor performansı, fiziksel, morfolojik, çevresel, psikomotor ve psikolojik özellikler gibi bağlantılı değişkenler arasındaki uyumluluk oranında farklılıklar

göstermektedir. Spor performansı ile ilgili iki temel unsur, başa çıkma yeteneği ve sporcunun katılımıdır (Cosma, ve diğerleri, 2020). Bu iki yapı arasındaki ilişkinin analiz edilmesi, sporcuların tutarlı performans sergilemek için bu özellikleri nasıl kullandıklarının daha iyi anlaşılmasını sağlayacak ve spor gelişim süreci hakkında fikir verecektir. Spor psikolojisi bağlamında spor performansını ve sürecini etkileyen faktörlerin açıklanması, istenilen performansın elde edilmesi ve başarıya ulaşılması açısından önemlidir (Hodge, Lonsdale, & Jackson, 2009).

Zorluklarla baş etme, kişi ile çevresi arasında bağlamsal bir aracı olarak kabul edilmektedir. Aslında kişinin kendi içinde yaşadığı ya da çevresinde meydana gelen durumlarda içsel gözlemler ya da gözlem yoluyla fark edilebilecek bir durumdur. Kişinin algıladığı stres ile buna direnme yeteneği arasındaki bağlantıya psikoloji, fizyoloji ve davranışla ilgili yapılan birçok araştırmanın sonuçlarında rastlanmaktadır. Performans kaygısı, kişisel ve aile beklentileri ve medya, bir sporcunun yarışmada başarılı bir performans sergileyebilmesi için başa çıkmayı öğrenmesi gereken unsurlardan bazılarıdır. Kötü performansın zayıf duygusal yönetimle ilişkili olduğu belirtilmektedir (Holt, Rutherford, & Clohessy, 2007).

Baş çıkma, optimum performans sergilemek için gerekli zihinsel rahatlığı yaratacak şekilde algıları uygun şekilde düzenler ve algıların değişmesini sağlar. Baş çıkma sürecinde amaç, psikolojik sıkıntının azaltılması, stresli durumların çözülmesi, motor performansı bozabilecek fizyolojik reaksiyonların azaltılması, ruh sağlığının iyileştirilmesi ve istenilen duygusal performansın ortaya çıkarılması yoluyla sonuçların alınmasını sağlamaktır (Nicholls & Polman, 2007). Ayrıca zorluklarla baş edebilme yeteneği, kişinin zihinsel durumu, motivasyonu ve belirlenen hedeflere ulaşma çabası açısından yeteneğin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Bir uyum çerçevesi olan başa çıkma, yalnızca sorunlara ve olumsuz duygulanımlara verilen bir tepki değildir, aynı zamanda psikolojik ve duygusal gelişimi kolaylaştırmak için planlı ve proaktif biliş ve davranışları da içerdiği kabul edilmektedir. Başa çıkma düzeyi düşük olan sporcuların daha fazla kaygı yaşadıkları vurgulanmaktadır. Zorluklarla yüzleşmekten kaçınan başa çıkma tarzı, stresin şiddetini ve süresini artırmakta; dolayısıyla daha fazla stres faktörü yaşamaya neden olmaktadır (Carver & Connor-Smith, 2010).

Etkileme gücü olarak yorumlanan liderlik kavramının, iyi bir iletişim gücü ve zihinsel hazırlık gerektirdiği düşünülmektedir. Bu hususta insan faktörünün esas olduğu liderlikte, belirlenen hedef doğrultusunda, bireyleri motive etmek ve yönlendirebilmek için çok yönlü

liderliğe ihtiyaç duyulmaktadır. Sporcuların liderlik becerileri arttıkça sorunlarla başa çıkma becerisi de artacağı öngörülmektedir. Bu sayede sporcular müsabaka öncesi ve sırasında “stres, kaygı, korku” gibi olumsuz sorunlarla baş edebileceği söylenebilir.

Bu amaçla spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin çok yönlü liderlik yönelimleri ile sportif sorunlarla başa çıkma düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki soruların cevapları incelenmiştir.

1.2.Problem Cümlesi

Spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin çok yönlü liderlik yönelimleri ile sportif sorunlarla başa çıkma düzeyleri arasında ilişki var mıdır? Sorusu araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

1.3. Alt Problem

1. Spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin çok yönlü liderlik yönelimleri ile sportif sorunlarla başa çıkma düzeyleri nedir?

2. Spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin çok yönlü liderlik yönelimleri ile sportif sorunlarla başa çıkma düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?

3. Spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin çok yönlü liderlik yönelimleri ile sportif sorunlarla başa çıkma düzeyleri yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

4. Spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin çok yönlü liderlik yönelimleri ile sportif sorunlarla başa çıkma düzeyleri yaptıkları spor branşına göre farklılaşmakta mıdır?

5. Spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin çok yönlü liderlik yönelimleri ile sportif sorunlarla başa çıkma düzeyleri okuduğu bölümüne göre farklılaşmakta mıdır?

6. Spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin çok yönlü liderlik yönelimleri ile sportif sorunlarla başa çıkma düzeyleri okuduğu sınıfa göre farklılaşmakta mıdır?

7. Spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin çok yönlü liderlik yönelimleri ile sportif sorunlarla başa çıkma düzeyleri spor yapma (Amatör veya profesyonel) durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

1.4. Amaç ve Kapsam

Bu araştırmada, spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin çok yönlü liderlik yönelimleri ile sportif sorunlarla başa çıkma düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada; katılımcıların kullanılacak veri toplama aracında yer alan sorulara tarafsız ve samimi bir şekilde yanıt verdikleri, varsayılmıştır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma; kullanılan veri toplama araçlarının sağladığı veri seti ve yapıldığı zaman dilimi ile sınırlıdır. Araştırma ayrıca, ölçmek istenen algılara ait kullanılan ölçeklerin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır. Araştırma verileri 2023-2024 eğitim dönemi katılımcı algıları ile sınırlıdır

1.7. Araştırmanın Önemi

Liderlik, özellikle spor ortamlarındaki takım etkinliğiyle ilgili olduğu için sporun temel bir yönünü göstermektedir (Cotterill ve Fransen, 2016). Liderlik kavramı sporun içinde ve dışında çeşitli bağlamlarda araştırılmış ve bunun sonucunda çok çeşitli liderlik tanımları ve teorileri ortaya çıkmıştır. Ancak bu çeşitli liderlik kavramlarının ortak noktası, liderliğin başkalarını etkileme süreci olması, bir grup içinde gerçekleşmesi ve ortak bir hedefe ulaşmaya odaklanmasıdır. Örgütsel ortamlardaki mevcut liderlik kavramsallaştırmaları, ekip liderliğini örgütsel liderliğin başka bir biçimi olarak görmektedir (Kozlowski, Mak ve Chao, 2016). Ekibin ihtiyaçlarını karşılayan herkes ekip lideri olarak kabul edilebilir. Spor takımlarında takım liderliği, antrenörler, takım kaptanları ve resmi olmayan sporcu liderleri gibi resmi sporcu liderlerinden gelir. Spor takımlarının içindeki ve içindeki bu liderlik, yöneticiler, antrenörler, spor psikologları ve akademisyenler için önemli bir odak noktası haline gelmiştir (Day, Fleenor, Atwater, Sturm ve McKee, 2014).

Sporcu liderliği daha spesifik olarak bir takım içinde resmi veya gayri resmi bir rol üstlenen, bir grup takım üyesini ortak bir hedefe ulaşmak için etkileyen bir sporcu olarak tanımlanmıştır. Sporcu liderlerinin takım uyumunu, sporcu memnuniyetini, takım kimliğini, takım güvenini ve takım içindeki motivasyon iklimini olumlu yönde etkilediği bildirilmiştir.

Son zamanlarda yapılan çalışmalar, bir spor takımının liderlik ihtiyaçlarının bir bireyin yeteneklerini aştığını ve genellikle takımda saha içinde ve dışında farklı liderlik rollerini üstlenen birden fazla kişi olduğunu bildirmiştir (Duguay, Loughhead, & Cook, 2019). Bir spor takımındaki liderlik ihtiyaçları, antrenörler, takım kaptanları ve gayri resmi sporcu liderleri dahil olmak üzere farklı roller üstlenen farklı kişiler tarafından bir dizi farklı şekilde karşılanabilir (Mertens, Boen, Steffens, Haslam, & Fransen, 2021).

Son yıllarda spor takımlarında liderliği ve özellikle sporcu liderliğini anlamaya artan bir odaklanma olsa da (Cotterill ve Fransen, 2016), takımlar içinde liderliğin geliştirilmesine yönelik yaklaşımlara çok daha az dikkat edilmiştir. Spor, fiziksel ve psikolojik bileşenleri karmaşık bir şekilde btnleştirdikleri ve onları benzersiz bir insan çabası alanı olarak ayırdıkları için kendine özgü bir doğaya sahiptir. Sporcunun psikolojik durumu, yüksek performans sergileyebilmesi ve sportif performansını artırabilmesi açısından oldukça önemlidir. Bu anlamda, sporla uğraşan kişilere çok yönlü liderlik yaparak sportif sorunlarla başa çıkma düzeylerinin güçlendirilmesi kritik öneme sahiptir. Bu araştırma ile bunun kanıtları aranmaya çalışılacaktır.

2. GENEL BİLGİLER

Bu bölümde, çok yönlü liderlik yönelimleri ile sportif sorunlarla başa çıkma düzeylerinin incelenmesi ve teorileri hakkında bilgi verilmektedir.

2.1. Spor

Eski Fransızca desport kelimesinin kısa biçimi olan “spor” kelimesinin etimolojisi eğlence ve oyunu ifade etmektedir. Spor, çeşitli insanlar için farklı anlamlar taşıyan oldukça belirsiz bir terim olsa da çeşitli yazarlar, küçük farklılıklarla, aşağıdaki listede açıklanan sporun dört temel özelliği konusunda hemfikirlerdir (Timpka & Lindqvist, 2001):

1. Fiziksel bir aktivitedir. Spor operasyonlarını ilgilendiren her şey bedensel fiziksel aktiviteleri ilgilendirmektedir.
2. Performans odaklıdır. Spor bağlamlarında bedenle ilgili işlemler her zaman ev sahibi bedenin becerisine bağlıdır. Performanslar, sporda becerilerin işlevselleştirilmesinin evrensel biçimidir.
3. Kendi içinde amacı vardır. Bu kavram literatürde sıklıkla “ototelik” terimiyle ifade edilir. Sporun faaliyetleri faydacı amaçtan kopuktur ve dolayısıyla verimsizdir.
4. Kurallarla yönetilir. Bazı araştırmacılara göre kurallar sporun temelidir. Çünkü oyun ve spor arasındaki ayrımı oluştururlar. Spor kuralları resmi (spor disiplinlerinin belirli kuralları gibi) veya gayri resmi (adil oyun kavramı gibi) olabilir.

Bunlar spor hakkında konuşmanın olmazsa olmaz koşullarını temsil etmektedir. Ancak, özellikle organizasyonlar düzeyinde, yapısal eşleşme olgusu yoluyla, ekonomi veya sağlık sistemleri gibi diğer sistemler sporu etkilemekte ve bu temel özelliklerden bir veya daha fazlasına saygı duyulan durumlar yaratmaktadır. Bu sınır vakaları listelenen özellikleri açıklamaktan ziyade spor söylemindeki en büyük engellerden birini ortaya koymaktadır. Sporun modern toplumun her zaman mevcut bir unsuru haline gelmesi, aynı zamanda birçok sosyal durumda kesin sınırların bulunmaması durumudur. Örneğin; spor bazen fiziksel egzersizle eşanlamlı olarak, hatta köpek gezdirmek gibi sporla tamamen bağlantısı olmayan aktivitelerle eşanlamlı olarak kullanılır. Özellikle, spor kelimesinin kendisi spordan

arındırılmıştır (Michellini, 2013). Diğer yandan birçok bağlamda ve sporun temel özelliklerine sahip olmayan birçok fiziksel aktivite ile ilgili olarak sıklıkla kullanılmaktadır.

Spor faaliyetleri bazı ülkelerde devlet sübvansiyonlarıyla daha sık desteklenmektedir. Sporun boş zaman aktiviteleri olduğu bilinmesine rağmen spora katılım ile çocukların gelişimsel becerileri arasında küçük bir ilişki bulunmaktadır. Bu nedenle, çocuklarda spor katılımının etkisi analiz edildiğinde, sporun insanların eğitimsel ve mesleki başarısını ne zaman ve hangi yollarla etkileyebileceği sorusu açık kalmaktadır. Bu soruyu ele alırken, yaşamın ilerleyen dönemlerdeki başarının, yaşamın erken dönemlerinde edinilen bilişsel ve bilişsel olmayan yeteneklerle açıklanabileceğini akılda tutmak çok önemlidir. Bu nedenle, ergenlik döneminde spor katılımı bilişsel becerileri etkilemese de çocukluk döneminde spor katılımının bilişsel becerilerin yanı sıra bilişsel olmayan becerilerin oluşumunu da geliştirmesi pekâlâ mümkün olabilir.

Spor, sıradan veya organize katılım yoluyla, fiziksel yetenek ve becerileri kullanmayı, sürdürmeyi veya geliştirmeyi amaçlayan, katılımcılara keyif veya seyirciler için eğlence sağlayan, genellikle rekabetçi fiziksel aktivite veya oyun biçimidir. Sullivan (2014), "spor iki ucu keskin bir kılıç gibidir" ifadesini kullanmaktadır. Doğru yönde sallanan kılıcın son derece olumlu etkileri olabilir. Ancak yanlış yöne sallandığında yıkıcı olabilir. Kılıç, çocukların sporlarını denetleyen yetişkinler tarafından tutulmaktadır. Sporun küçük çocukların psikolojik gelişiminde yapıcı mı? Yoksa yıkıcı mı? olduğu büyük ölçüde o yetişkinlerin değerlerine, eğitime ve becerilerine bağlıdır (Sullivan, 2014).

Togler ve arkadaşları (2006) sporun ekonomik analizinin son yıllarda oldukça popüler hale geldiğini belirtmektedir. Çoğu çalışma işgücü piyasasına, çalışma ilişkilerine, ücret belirlemeye ve beyzbol, basketbol ve futbol gibi profesyonel sporların finansmanına odaklanırken, çok az çalışma amatör sporların ekonomik sonuçlar üzerindeki etkilerini ele almaktadır. Buna karşılık, beşerî sermayeye ilişkin ekonomik literatür öncelikle örgün eğitim ve iş başında eğitime odaklanmaktadır. Öğrencilerin ders dışı etkinlikleri (spor gibi) büyük ölçüde göz ardı edilmektedir (Torgler, Schmidt ve Frey, 2006).

Spor bir bütün olarak oldukça güncel ve pek çok araştırmacının farklı görüşler ortaya koyduğu bir konudur. Bu konuyla ilgili pek çok yayın bulunmasına rağmen bunların çoğu

çocuk ve gençlerin spor yoluyla sağlıklı gelişimlerini konu almakta veya bunlara odaklanmaktadır. Bu yayınlarda sporun çocuklarda yarattığı istikrarın yanı sıra sosyal, duygusal ve gelişimsel güçlere de vurgu yapılmaktadır.

2.1.1. Sporun olumlu etkisi

Spor dünyasında her birinin kendine özgü kuralları olan farklı oyunlar var. Bu oyunlar genellikle bireyler veya takımlar tarafından eğlence ve birbirleriyle rekabet etmek amacıyla yapılan fiziksel aktivitelerdir. Spor çok geniş bir konudur. Bir terapi biçimi olmasının yanı sıra, yaşamın farklı yönlerinde dünyayı değiştirmeye yardımcı olabilecek bir araç olarak da hizmet edebilir.

NDF (2017), spor yapmanın çocuklar için çok faydalı olduğunu söylemektedir. Spor yapmak çocukların fiziksel becerilerini geliştirir, egzersiz yapmayı öğrenir, yeni arkadaşlar edinir, eğlenir, ekip üyesi olmayı öğrenir ve daha fazlasını sağlar.

Morris Kelly (2015), spor yapmak gibi fiziksel aktiviteye katılan çocuklar için sağlık açısından olumlu sonuçlar olduğunu söylemektedir. Bu sağlık yararları arasında yüksek tansiyon, obezite, diyabet, kalp hastalığı ve bazı kanser türlerinin riskini azaltmaktır. Ayrıca spor yapan çocukların spor yapmayan çocuklara göre sigara içme, uyuşturucu ve alkol kullanma olasılıklarının da daha düşük olduğu vurgulanmaktadır.

Spor yapan kızlar kendilerine daha güven duymakta ve daha sağlıklı bir vücut imajına sahiptir. Morris Kelly (2015), sporla ilgilenen çocukların okulda daha iyi sosyal beceriler kazandığını ve daha iyi notlar aldığını belirtmektedir. Spora katılmak, çocuklara aynı zamanda arkadaşlık kurma, kazanma ve kaybetmeyi öğrenme, liderlik yapma, kurallara uyma ve çatışmayı yönetme becerilerini geliştirme fırsatı da verir. Spor yapmak, kişinin ruh halini ve ruh sağlığını iyileştirir. Bu gelişmeler her ne kadar tüm çocuklar için faydalı olsa da özel ihtiyaçları olan çocuklar için daha da faydalı olabileceğine dikkat çekilmektedir.

Düzenli fiziksel aktivite, kemiklerin, kasların ve eklemlerin sağlıklı bir şekilde gelişmesine ve korunmasına, kilo kontrol altına alınmasına, yağın azaltılmasına ve yüksek tansiyona yakalanmayı önlemeye veya geciktirmeye yardımcı olur (GAO, 2012). Bununla birlikte, British Journal of Medicine (2013) tarafından yapılan bir çalışma, egzersizin

"sağlıklı kalmanın en ucuz yollarından biri" olduğunu ve egzersizin uzun süreli hastalıkları önleme yeteneğine sahip olduğunu göstermiştir. Ek olarak, ders dışı aktivitelerin çeşitli kanser türlerinin riskini azaltabileceğini gösteren çalışma analizleri vardır (Spanoudaki vd., 2023).

Araştırmalara göre, özellikle anaokulundan ergenlik çağına kadar olan çocuklar için düzenlenen spor aktiviteleri, çocukların bilişsel becerilerini geliştirmeye ve geliştirmeye de yardımcı olmaktadır. Akademik başarı, notlar ve standart test puanları da dahil olmak üzere fiziksel aktivite ile ilişkilidir. Bununla birlikte, GAO'ya (2012) göre, bu tür etkinlikler, artan dikkat, konsantrasyon ve daha iyi sınıf davranışları gibi akademik tutumları ve davranışları da etkileyebilir.

Pek çok bilim insanı, sporun çocukların hayatında olumsuz etkilerden çok olumlu etkileri olduğunu kanıtlamıştır. NDF (2017), spor yapmanın çocukların normalde yapamayacakları arkadaşlıklar kurmasına yardımcı olduğunu söylüyor. NDF (2017) ayrıca, çocukların otoriteye, kurallara, arkadaşlarına ve takım çalışmasına saygı duymayı öğrendiğini bildirmiştir. Spor, çocuklar arasındaki sosyal etkileşimin en iyi yoludur. Sporun çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimini geliştirmede önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. Spor, olumlu değerleri, erişilebilirliği ve popülaritesi nedeniyle insanların yarattığı en büyük şeylerden biridir. Sporun engelleri aşmasına ve fiziksel ve zihinsel olarak iyi hissetmesine yardımcı olduğu söyleniyor. Mesela spor aynı zamanda tüm dünyayı bir araya getirebilecek bir araçtır. Bunun güzel bir örneğini dört yılda bir düzenlenen Olimpiyat Oyunları ve Dünya Kupası turnuvaları gibi sportif faaliyetlerde görülmektedir (Torgler, Schmidt, & Frey, 2006). Bu etkinliklere, düzenlenen her oyun için niteliklerine göre dünyanın her ülkesinden bireyler katılmaktadır.

2.1.2. Sporun olumsuz etkisi

Sporun katılımı ve çocukların sosyal gelişimi üzerindeki etkileri alanında daha az araştırma yapıldığı fark edilmiştir. Ancak sporun çocuklar üzerindeki olumsuz yönlerine dair çok az bilgi olması bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca, atletik katılım ve akademik performans hakkında çeşitli tartışmalar olmuştur ve gençlere yönelik spor aktivitelerinin eğitimsel üretkenliklerine zarar verdiği varsayımı her zaman olmuştur. Bu iddia, özellikle "spor faaliyetlerine harcanan zamanın okula ayrılan zamanı doldurması

nedeniyle sporun etkisi olumsuz olduğundan” aşırı basitleştirilmiştir. Ancak ampirik araştırmalar, spor ile eğitimsel başarı arasında oldukça pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır (Barron, Ewing, & Wadell, 2000).

Bu araştırmalar karşılaştırıldığında Merkel (2013), spora katılan her yaştan sporcu için doğal bir yaralanma riski olduğunu belirtmektedir. Ergenlik döneminde büyüme hızının arttığı ve büyüme plakalarının kapandığı dönemlerde genç sporcular çeşitli travmatik ve aşırı kullanım yaralanmalarına karşı savunmasızdır. Günümüzün modern zamanlarındaki tartışmalar, insanların çocuklarını eğitme biçimlerine ve oynadıkları oyunların türüne bağlı olarak spor sırasında sakatlanan çocukların sayısında bir artış olduğu yönündedir. Pek çok farklı spor türü zamanla vücudu yıpratır. Boks, futbol gibi branşlar ise beyin hasarına bile yol açabilir.

Sporcuların ebeveynleri zaman zaman genç sanatçılara aşırı baskı uygular. Bazıları net ve belirli beklentiler içerebilir. Örneğin baba, başarılı bir performans göstermesini umduğu için çocuğuna baskı yapabilir. Bu sözleri duyduktan sonra çocuk iyi performans gösterse bile rahatlayacaktır. Bu tür sporları teşvik etmek için geliştirilen zevkin hiçbirini hissetmeyecektir. Rekabetçi sporlar, sporun çocuklar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerinin yanı sıra tartışılması gereken bir diğer önemli konudur. Bunun nedeni, çocukların yarışmalara katılmaya ne kadar hazır olduklarını ve spor eğitiminin kapsamını belirlemeleridir (Steve, 2016).

2.1.3. Sporun önemi

Sporun en büyük faydası fiziksel aktivitedir, ancak daha sonra psikososyal ve kişisel gelişim ve daha az alkol tüketimi gibi sağlık faydaları sağlar. Ayrıca başarısızlık riski, yaralanmalar, yeme bozuklukları ve tükenmişlik gibi belirgin olumsuz etkiler vardır. Spor, toplum için sadece bireyler için değil, aynı zamanda halk sağlığı için de giderek daha önemli hale geldi (Malm, Jakobsson, & Isaksson, 2019, s. 27).

Günlük hayatın fiziksel olarak daha az aktif hale geldiği, organize egzersiz (günlük yürüyüşler ve kardiyo hareketleri gibi), antrenmanların arttığı tartışılmaktadır. Ortalama enerji alımı artmakta, enerji fazlası yaratmakta ve bu nedenle, sağlık sorunlarına güçlü bir katkıda bulunan aşırı kilolu insan sayısının arttığı görülmektedir. Fiziksel aktivite ve

egzersiz, depresif belirtiler ve anksiyete veya stresle ilişkili hastalıklar dahil olmak üzere akıl hastalığının önlenmesinde veya hafifletilmesinde önemli olumlu etkilere sahiptir. Sonuç olarak kişisel kapasiteler, sosyal durum, biyolojik ve psikolojik olgunlaşma dikkate alındığında spor gelişebilir (Lopez Villalba, Rodriguez Garcia, Garcia Canto, & Perez Soto, 2016).

Sporun hem gençlerin hem de yaşlıların psikososyal gelişimi, kişisel gelişimi ve alkol tüketimini azaltması gibi sağlık faydaları da vardır. Bu nedenle, spor yapanların daha sonraki yaşamlarında daha fazla fiziksel aktivite gösterdikleri görülüyor (Kjonnixsen, Anderssen, & Wold, 2009). Spor da beslenme, egzersiz ve sağlık hakkında daha fazla bilgi sağlayabilir (Khan ve diğerleri, 2012). Ne yazık ki, sporda fiziksel ve zihinsel istismar raporları da var. Olumsuz yönler, üstün performans ve kötü sağlık arasında ince bir dengenin olduğu yüksek düzeydeki sporlarda daha sık görülmektedir. Spora katılımın beklenmedik bir etkisi, bazı durumlarda planlı antrenmana katılan kişilerin, belirli bir program olmadan egzersiz yapanlara kıyasla daha az fiziksel aktivite yapmalarındır.

Fiziksel aktivite giderek daha organize bir şekilde yapıldığından, sporun toplumdaki rolü, sadece bireyler için değil, halk sağlığı için de giderek daha önemli hale gelmiştir (Engström, 2004). Sporun temel amacı, fiziksel aktiviteyi teşvik etmek ve psikososyal gelişim, sağlık ve performans için motor becerilerin geliştirilmesidir (Holt ve diğerleri, 2017). Katılımcılar ayrıca bir topluluğun parçası olma, yeni sosyal çevreler geliştirme, sosyal normlar ve tutumlar oluşturma şansı kazanırlar. Spora katılmak hem sağlıklı insanlar hem de akıl hastalığı olan hastalar için anlam, kimlik ve aidiyet duygusu sağlar (Soundy ve diğerleri, 2015). Spor var ya da yoksa, antrenman ve yarışmalar gerçekleşecektir.

Bazıları, sporun sağlık açısından bir yönü olduğuna inanırken, diğerleri sporun sağlık açısından bir yönü olmadığını söylemektedir. Sporda sağlık, öznel (örneğin, bir kişinin kendini iyi hissetmesi), biyolojik (örneğin, hasta olmamak), işlevsel (örneğin, performans göstermek) ve sosyal olarak kategorize edilir (Seligman, 2008). Holt ve arkadaşları (2017), gençlerdeki pozitif gelişim ortamının, performans ortamından belirgin biçimde farklı olduğunu, çünkü performansın ölçme ve değerlendirmeye dayalı olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte, belirli beceriler (örneğin hedef belirleme, liderlik vb.) spor ortamından diğer alanlardan hayatın diğer alanlarında kullanılabilir.

Diğer yandan spor uzun zamandır olumlu gençlik gelişimi ve sosyal katılım ile ilişkilendirilmiştir (Wright & Li, 2009). Spor, son yıllarda giderek artan bir ilgi ve destek görmektedir. Spora ve fiziksel aktivitelere katılımın sosyal ve ekonomik gelişme, suç oranları ve sağlık ve eğitim üzerinde olumlu etkileri olduğu düşünülmektedir. Sporun cinsiyet, sosyal köken ve etnik kökene bakılmaksızın geniş kapsamlı olduğu anlaşılmaktadır (Collins, 2004). Sporun karakter oluşturduğu ve gençliğin olumlu gelişimini teşvik ettiği kavramı, ülkelerdeki birçok sorunu çözmek için çok sayıda spor girişiminin uygulanmasının ana nedenidir. Giderek artan kanıtlar, sporun katılan gençler üzerinde anında ve sürekli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir; bu da gençlerle çalışırken sporu popüler bir seçim haline getirmektedir (Waring & Mason, 2010).

2.2.Liderlik

Liderlik çoğu sosyal bilim araştırmasına konu olmuş ve birçok çalışma yapılmıştır. Ancak sosyal bilimciler arasında liderliğin ne olduğu konusunda fikir birliği yoktur. Liderlik, analiz ve tanım perspektifine göre değişen bir kavramdır. Olaylara farklı açılardan bakarsanız farklı tarafları görürsünüz. Çünkü farklı liderlik tanımlarının farklı bakış açıları vardır. Bu düşünceye göre liderlik kavramı sosyoloji, psikoloji, felsefe vb. konuların yanı sıra iş hayatı ve yönetiminde ilgi alanına giren bir kavramdır. Bu kavram başka alanlarda da araştırılmış ve tanımlanmıştır (Pürlüpınar, 2023).

Bu görüşten yola çıkarak aşağıda çeşitli liderlik ve lider tanımlarına yer verilmiştir. Liderlik, belirli hedeflere ulaşmak için bir grubu bir araya getirme ve bu hedeflere ulaşmak için grubu harekete geçirme yeteneği ve bilgisidir. Başka bir deyişle liderlik, bir grubu yönetmek ve liderlik etmek için gerekli olan kişisel yetenekler olarak açıklanmaktadır (Karaküçük, 1997).

Liderlik, bireylerin veya grupların davranışlarını grup hedeflerine veya kişisel hedeflere ulaşmaya yönlendirme süreci olarak da tanımlanabilir. Liderlik, liderlik pozisyonundaki kişilerin davranışlarıyla ilgili bir süreçtir. İnsanları belirli bir amaç doğrultusunda yönlendiren ve motive eden kişiye lider denir (Koçel, 1999).

Lider, henüz dile getirilmemiş fikir ve arzuları, tüm grup üyeleri tarafından benimsenebilecek bir hedef olarak gruba getiren ve bu hedeflere ulaşmak için grubun potansiyel gücünden yararlanmalarını sağlayan kişidir. Liderlik bir sanattır ve insanların belirli bir çerçeve içerisinde hedeflere ulaşabilme yeteneğidir. Liderlik, bir grup veya bireyin

belirli koşullar altında hedeflerine ulaşması için faaliyetlerini etkileme ve yönlendirme sürecidir (Efil, 1999).

Sosyologlar liderliği, sosyal grupları etkilemek için kişisel otoritenin kullanılması olarak açıklarlar. Vizyon, kararlılık, cesaret, bilgelik vb. bu özellikler bir liderin sahip olması gereken kişisel otorite özellikleri olarak tanımlanmaktadır (Dönmezler, 1984). Dinamik bir süreç olarak liderlik aynı zamanda oldukça sanatsal bir kavramdır. Liderlik kolaylıkla tanınmasına rağmen, liderliğin tanımlanması zor bir kavramdır. Kısacası lider, diğerlerinden farklı olarak daha analitik, eleştirel, sorgulayıcı, yaratıcı, yenilikçi ve kaosu yönetme becerisine sahip örnek bir kişidir (Turan, 2020).

Liderlik bir süreçtir. Bu süreci liderler, koşullar ve takipçiler arasındaki iletişim ve ilişkileri kapsayan bir zaman dilimi olarak tanımlanabilir. Bu süreç, liderin takipçileri etkileme yeteneğini de içerir. Bu etkileme sürecinde lider, takipçilerinin ihtiyaçlarını iyi analiz edebilen, öğretebilen, rehberlik edebilen ve insanları etkileyebilecek yaratıcı özelliklere sahip kişidir. Liderlik sadece kurum ve kuruluşlarda bir şekilde var olan bir süreç değildir. Liderlik süreci, bir topluluğun bir kişinin bir amaç için liderliğini kabul etmesiyle başlar. Başka bir deyişle, liderlik süreci her iki örgütte de belli bir biçime sahip olsun ya da olmasın, resmi bir liderlik örgütüne ihtiyaç duyulmadan gerçekleşebilir (Bakan, 2008).

Bir başka açıdan bakıldığında lider, çevresindekileri etkileme ve ikna etme yeteneği güçlü, çözüm odaklı, vizyonu yüksek, bir hedefe doğru adım adım ilerleyen ve bu hedefe ulaşmaları için çevresindekilere ilham veren kişidir. Lider, diğer ekip üyelerine ortak hedeflere ve başarıya katkıda bulunmaları konusunda ilham verme yeteneğine sahip kişidir (Ünal, 2012).

2.2.1. Çok yönlü liderlik

Çok yönlü liderlik, liderin inovasyon sürecinde esnekliği ve çalışanlarını desteklediği, bununla birlikte mevcudu geliştirme ve keşfetme inovasyonları arasındaki dengeyi sağlayabildiği bir liderlik yaklaşımıdır (Zacher, Robinson, & Rosing, 2016). Mevcudu geliştirme ve keşfetme inovasyonları doğası gereği birbirinden farklıdır. Liderlerden hem keşfetmeyi teşvik etmek için çalışanlarını yeni fikirlere yönlendirmeleri hem de çalışanların mevcudu geliştirebilmeleri için verimli bir şekilde işlerine odaklanmalarına yardımcı olmaları beklenmektedir (Wang, Eva, Newman, & Zhou, 2021). O'Reilly ve Tushman'a (2008) göre çok yönlülük; liderlerin bir yeteneği ve görevidir. Çok yönlülüğü, liderlerin öğrenmeye istekli olmaları, işletmelerin mevcut kaynaklarını ve güçlü yönlerini sürekli

geliştirme ve aynı zamanda değişen çevre koşullarına uyum sağlama yeteneği olarak tanımlanmaktadır.

Üst düzey kurumsal liderlik anlayışı, karmaşıklık veya davranışsal esneklik, yöneticilerin etkili olmasını sağlar. Bazı yöneticilerin neden çok yönlülüğünden yoksun görüldüğünü açıklamak için kutuplaşma kavramını kullanmıştır. Bu kavram, tamamlayıcı rollerin uyumsuz, çelişkili ve birbirini dışlayan olarak görülebileceği anlamına gelir (Zaccaro, Rittman ve Marks, 2001).

Kaplan (1996), yönetsel etkinliği ve çok yönlülüğü anlamada kutupluluk kavramı yararlı olduğunu gösterirken, liderliğe ilişkin iki popüler yaklaşımı destekledi. Çok sayıda yöneticinin ya iddialı ve güçlü bir liderlik tarzıyla ya da destekleyici ve insan odaklı bir kolaylaştırıcı tarzla özdeşleşme, değer verme ve bunları uygulama eğiliminde olduğunu belirtmişlerdir. Ek olarak, bir tarzı tercih eden yöneticilerin diğer tarzı küçümseme ve ondan kaçınma eğiliminde olduklarını belirttiler. Bu şekilde, güçlendirici ve kolaylaştırıcı liderlik bir kutupluluk olarak tanımlanmakta ve bu iki boyutun çok yönlülüğünün, yani alışkanlıkla birine çekilip diğerinden kaçınmak yerine her ikisinden de seçici olarak yararlanma becerisinin liderliğe katkıda bulunduğu savunulmaktadır.

2.2.1.1. Liderlik ve çok yönlülük

Liderlik her açıdan sosyal bir olgudur ve liderlik tanımlarının çoğunun ortak noktası, sosyal etkinin temel kavramıdır. Psikologlar, kişilerarası esnekliği, bireyin davranışını çeşitli kişilerarası taleplere uyacak şekilde ayarlama yeteneği olarak görüyor. Bu, sağlıklı ve uyumlu sosyal işleyişin bir özelliğidir. Ampirik araştırmalar bu fikri destekler. Kişilerarası esneklik, uyumla olumlu bir ilişkiye sahiptir. Kurumsal liderler, çok çeşitli kişilerarası etkileşimler içeren karmaşık bir sosyal ortamda çalıştıkları için, üst düzey yönetici rollerinin gereksinimlerini etkin bir şekilde yerine getirmek için esnek olmalıdır.

Kurumsal liderliğin başarılı olması, sosyal ve kişilerarası liderliğin yanı sıra çeşitli diğer faktörlerden etkilenir. Modern küresel ekonomiyi karakterize eden sürekli değişimler, hızlı teknolojik yenilikler ve benzersiz düzeyde demografik çeşitlilik, yöneticilerin çok çeşitli ve karmaşık roller üstlenmesini gerektirmektedir. Üst düzey liderlik beceri setleri ve yeterliliklerinde gerekli çeşitlilik, pazarların, ürünlerin, operasyonların, yapıların, stratejilerin ve personelin sürekli olarak değiştiği yerlerde çok önemlidir.

Quinn ve ark. (1991) bilişsel karmaşıklığı etkili üst düzey liderlik için gerekli ancak yetersiz bir bileşen olarak görmektedir. Bu araştırmacılara göre bilişsel karmaşıklık, yöneticilerin karşı karşıya kaldığı çeşitli ve bazen paradoksal talepleri karşılamada,

davranışsal karmaşıklığın gerekli ve yeterli gerekliliğini mümkün kılmaktadır. Davranışsal karmaşıklık, "çok sayıda, hatta birbiriyle yarışan rolleri üst düzeyde bütünleşmiş ve tamamlayıcı bir şekilde oynayarak bilişsel açıdan karmaşık bir stratejiyi hayata geçirme yeteneği" olarak tanımlanır. Bu görüşe göre, etkili üst düzey yöneticilerin davranış repertuarlarında birden fazla işleve hizmet etme, birçok "şapka" giyme yeteneği vardır ve belirli rolleri vurgulamadan diğer rolleri ihmal ederler.

2.2.1.2. Güçlü liderlik

Kaplan (1996), kutuplar açısından liderliğin çok yönlülüğünü tartışırken Quinn'in (1988) görüşüne göre benzer bir pozisyon benimsemiştir. Kaplan, üst düzey yöneticilerle yıllarca süren eylem araştırmalarında, yöneticilerin saldırgan ve kendini öne süren veya daha yumuşak ve ilişkileri kolaylaştırıcı bir yaklaşım benimseme eğiliminde olduğunu keşfetti. Ayrıca, üst düzey yöneticiler, bir tarzla özdeşleştiklerinde diğer tarzı göz ardı etme ve değersizleştirme eğiliminde olmuştur. Bu tür "dengesiz" liderlerin aşırı vakalarıyla yapılan çalışmalar, karşıt tarza yönelik hoşnutsuzluğun çoğunlukla korkudan kaynaklandığını ve bu tarzın olumsuz sonuçlarına ilişkin abartılı inançlarla sürdürüldüğünü ortaya çıkarmıştır. Potansiyel olarak tamamlayıcı liderlik yollarını "kutuplaşma" kadar düşmanca görme modeli tanımlanmıştır.

Güçlü olarak tanımlanan liderlerin kişilik özellikleri arasında agresif, rekabetçi, eleştirel, baskın, yoğun, açık sözlü, iddialı ve sert yer almaktadır. Bunun tersine, kolaylaştırıcı liderlerin özellikleri arasında takdir edici, ihtiyatlı, ilgili, şefkatli, nazik, ılımlı, başkalarına karşı duyarlı ve anlayışlı olmak yer alır. Bu iki özellik kümesi diğer kutuplara veya ikiliklere paraleldir. Kişilerarası kişilik teorilerinde tartışıldığı şekliyle statü/hakimiyet ve kabul/beslenme ve faillik/bireysellik ve birliktelik/ilişkililiğin motivasyonel dürtüleri şeklindedir (Uğur & Uğur, 2014).

Güçlü ve imkân veren ikili, lider davranış paradigmasının ikiz sütunlarını paylaşıyor: başlatıcı yapı ve değerlendirme. Yıllarca süren araştırmalar, bu iki unsuru düzenli olarak tanımlamış ve gözlemlenebilir liderlik davranışlarının geniş bir yelpazesini özetlemiştir (Telli, Ünsar ve Oğuzhan, 2012).

2.2.1.3. Kutuplaştırma

Yakından incelendiğinde, aynı liderlerde sıklıkla bir boşluk vardır. Karşıt roller genellikle göz ardı edilir ve değersizleştirilir. Tamamlayıcı roller kronik olarak "yeterinden az yapılır" veya "aşırıya kaçılır". Kaplan (1996), ne kadar çok yönetici performansı sorununun, güçlü ve olanak sağlayan liderlik konusundaki aşırı yapma ve az yapma

şeklindeki kutuplaşmış modellerle bağlantılı olabileceğini tanımlamıştır. Örneğin, kendi biriminin sorunlarını kişisel olarak çözmekten aciz olan aşırı güçlü bir yöneticiyi tanımlamış ve kolaylaştırıcı tarafta, kararları devretmede veya astlarına liderlik etme şansı vermede başarısız olmuştur. Öte yandan aşırı yetki veren bir yönetici, diğerlerini karar alma sürecine çok fazla dahil etmekte ve diğerlerine çok fazla yayın süresi vermektedir (Sağır, 2006).

Güçlü tarafta yeterince kararlı değildir ve biriminin ihtiyaçlarını temsil etme konusunda güçlü tavırlar sergilemede başarısız olmuştur. Performans sorunlarına ilişkin bu görüş, hem değerlendirme hem de başlatma yapısının liderin etkinliğiyle olumlu ve bağımsız bir şekilde ilişkili olduğunu gösteren zengin verilerle örtüşmektedir (Akman, Hanoğlu, & Kızıl, 2015). Aynı zamanda, bir yöneticiyi kariyer basamaklarını yukarıya çıkaran güçlü yönleri aşırı derecede güvenilebileceği ve daha üst düzeylerdeki performansı zayıflatılabileceği bulgusuyla da tutarlıdır. Burada yeni olan, aşırı yapma ve az yapma arasındaki açık bağlantıdır; bu görüş, aynı anda güçlü ve olanak sağlayan liderliğin birleşik bir kutuplaşmayla yakından ilişkili olduğunu düşündürmektedir.

2.2.2. Sporda Liderlik

İster bir antrenörden ister bir menajerden ister bir takım arkadaşından olsun, performansı artırmak için etkili bir liderlik gereklidir. Gazetede bir spor sayfasını okumak veya televizyonda bir spor programını izlemek, kendi bünyesinde başarılı bir sporcudan bahsetmeden yapılacaktır. Weese ve Nicholls (1986), herhangi bir oyunda bir sporcunun lider olarak ortaya çıktığını ve takım arkadaşlarını uyumlu bir takım halinde oynamaları için motive edebildiğini ve organize edebildiğini öne sürmüştür. Ayrıca, spor takımlarındaki sporcuların tam potansiyellerinden yararlanılmadığını ve bu potansiyelin gerçekleşmesinin atletik performansta önemli değişikliklere işaret edebileceğini belirtmektedir. Spor literatüründe sporcu liderlerinin takım performansını artırmada önemli bir rol oynayabileceği kabul edilmesine rağmen, araştırmalar öncelikle koçluk liderliği üzerine yoğunlaşmıştır (Côté, Salmela, Trudel, Baria, & Russell, 1995). Diğer disiplinlere benzer şekilde, liderlik araştırmalarının çoğu, gençlerde liderliğin geliştirilmesine katkıda bulunabilecek faktörleri incelemek yerine, koçlar gibi yetişkin liderlere becerilerini geliştirmek için farklı stil ve teknikler sağlamaya odaklanmıştır (Weese & Nicholls, 1986).

2.2.3. Sporda liderlik yaklaşımları

Spor liderliği üzerine yapılan araştırmaların çoğu antrenörün resmi rolü üzerineydi. Chelladurai'nin (1978) Çok Boyutlu Liderlik Modeli (MML), sporda antrenör liderliğini incelemek için şüphesiz en önemli araçtır. Koçluk Modeli gibi diğer modeller ve Aracı Liderlik Modeli koçluğun yönlerine biraz daha spesifik bir odaklanma-sağlamaktadır. Sporda "akran" veya "sporcu" liderliği çok az ilgi görmüştür, ancak "paylaşılan takım liderliği" neredeyse hiç göz ardı edilmemiştir.

2.2.3.1. Çok boyutlu liderlik modeli

Orijinal olarak Chelladurai (1993) tarafından formüle edilen Çok Boyutlu Liderlik Modeli (MML), spor liderliği araştırmacılarının en büyük ilgisini çekmiştir. Bu model temel olarak üç davranışsal yapıdan oluşur. Bunlar:

- ❖ Tercih edilen,
- ❖ Gerekli ve
- ❖ Gerçek lider davranışı.

Liderin tercih ettiği ve gerçekten yaptığı arasında uyum olduğunda performans ve memnuniyet artacaktır. Spor için Liderlik Ölçeği (Chelladurai & Saleh, 1980), lider davranışını değerlendirmek için beş boyut oluşturmuştur.

- ❖ Eğitimin görev odaklı davranışları,
- ❖ İki karar verme davranış stili (otokratik ve demokratik) ve
- ❖ İki motivasyonel davranış stili (olumlu geri bildirim ve sosyal destek).

Zhang ve ark. (1997) "fan eğitim ve öğretim" terimini, tekniklerin öğretilmesi ve takım faaliyetlerinin koordinasyonu olarak tanımladılar. Demokratik davranış, antrenörün bir sporcunun karar verme sürecine dahil edilmesine izin verdiği anlamına gelir. Antrenörün sporculardan itaat ve otoriteyi vurgulama derecesi, otoriter boyut olarak bilinir. </B710> Sporcuların kişilerarası ihtiyaçlarını karşılamak için çevrenin nasıl manipüle edildiği, antrenörlerin sosyal destek davranışı olarak bilinir. Son olarak, olumlu pekiştirme, bir sporcunun antrenmanda veya yarışmada gösterdiği performansa yönelik takdir olarak tanımlanır.

Üç beklenmedik durum faktörü bu davranışlarla etkileşime girer. İlk olarak, hangi lider davranışlarının "gerekli" olduğunu ve sporcunun "tercih ettiğini" etkileyen durumsal değişkenler önerilmiştir. Bu etkileşimde öncelikle görev türündeki farklılıklar ilgi çekici olmuştur. Örneğin, tercih edilen lider davranışını açık veya kapalı beceri gerektiren görevlere kıyasla incelenmiştir. Riemer ve Chelladurai (1995) tarafından kapalı görevleri olan hücum futbolcularının otokratik davranışları tercih ettiğini, açık görevleri olan savunma oyuncularının ise demokratik davranışları ve daha fazla sosyal desteği tercih ettikleri tespit edilmiştir.

İkinci olasılık olan üye özelliklerinin antrenörün gerekli ve sporcunun tercih ettiği davranışlarını etkilemesi önerilmektedir. Bu durumun araştırılması, sporcunun cinsiyetinin, kişiliğinin veya yeteneğinin lider davranışıyla nasıl etkileşime girdiğini ortaya çıkarır. Acemi sporcuların daha ileri seviyedekilere göre farklı yönlerde ihtiyaç duyduğu ve tercih ettiği düşünülmektedir. Chelladurai ve Carron (1983), sporcuların lisede ve üniversitede olgunlaştıkça daha fazla sosyal desteği tercih ettiklerini gözlemlemiştir. Ayrıca lisedeki daha az deneyimli sporcuların, lisedeki genç ve son sınıf öğrencilerine göre daha fazla antrenman ve öğretimi tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. İlginç bir şekilde bu çalışma, üniversite sporcularının antrenman ve öğretimi tercih ettiğini ortaya çıkarmakla birlikte bu da doğrusal olmayan bir eğilime işaret etmektedir (Coleman, 2012).

2.2.3.2. Aracı liderlik modeli

Buluşsal liderlik modeli, Smoll ve Smith (2001) tarafından tanıtılmış ve gençlik atletizmine uygulanmıştır. Aracı Liderlik Modeli (CET), durumsal, bilişsel, davranışsal, bireysel farklılık ve kişilik değişkenlerinin birbirleriyle nasıl ilişkili olduğunu belirlemek için bir dizi faktöre bakar. Model, esas olarak uygulama amacıyla geliştirilmiştir ve Koç Etkinliği Eğitim Programı'nın temelini oluşturur (Smoll & Smith, 2001). Bu modelin bir özelliği, sonuçların performans veya liderin etkinliği olarak değil, antrenörlerin davranışlarına yönelik değerlendirici tepkiler olarak algılanmasıdır. Modelin ana fikri, sporcuların antrenörlerin davranışlarına ilişkin algılarının ve hatıralarının, bu davranışın sporcuların değerlendirme tepkileri üzerinde bir etkiye sahip olduğunu iddia ediyor. Üç faktör bu ana bileşenleri etkiler:

- ❖ Antrenörün bireysel farklılık değişkenleri,
- ❖ Oyuncunun bireysel farklılık değişkenleri,

❖ Durumsal faktörler.

Hedefler ve güdüler, davranışsal niyetler, araçlar, algılanan koçluk normları ve rol anlayışı, oyuncu güdüler, kendini izleme ve cinsiyet gibi koçun bireysel farklılık değişkenlerinin, koçun davranışlarını ve koçun oyuncu tutumlarına ilişkin algısını doğrudan etkilediği varsayılmaktadır. Modelde açıklanan oyuncuların bireysel farklılık değişkenleri arasında yaş, cinsiyet, algılanan antrenörlük normları, antrenör davranışlarının değeri, spora özgü başarı güdüsü, rekabete dayalı sürekli kaygı ve genel/atletik özgüven yer almaktadır.

Sporcunun algısını, hatırlamasını ve değerlendirme tepkilerini etkilediği düşünülmektedir. Son olarak, modelin tüm temel bileşenleriyle doğrudan ilişkili olduğu varsayılan faktörler şunlardır: sporun türü, rekabetin düzeyi, antrenman ve oyun koşulları, başarının geçmişi, şimdiki sonuçları ve takım içi çekimdir.

Koç Davranışı Değerlendirme Sistemi (CBAS), çoğu zaman antrenörlerin gerçek davranışını değerlendirmek için kullanılır. Bu sistem, davranışı ölçmek için kâğıt ve kalem yöntemlerinden ziyade gözlemsel bir yaklaşım sunarak spor liderliği literatürüne büyük bir katkıda bulunmuştur. CBAS, aracılık modelinde kritik davranışları belirler. Tepkisel ve kendiliğinden olmak üzere iki ana davranış türü vardır. Tepkisel davranışlar; pekiştirme, pekiştirmeme, hataya bağlı teşvik, hataya bağlı teknik öğretim, cezalandırma, hataları görmezden gelme, pozitif teknik öğretim ve kontrolü elinde tutmayı içermektedir. Spontane davranış boyutu genel teknik eğitim, genel teşvik, organizasyon ve genel iletişimden oluşur (Coleman, 2012).

Smoll ve Smith (1989) modeldeki önermelerinin gerekçesini sunmuş olsa da, modeli destekleyen deneysel kanıtlar sınırlıdır. Sporcunun öz saygısına (bir oyuncu bireysel farklılık değişkeni) bağlı olarak antrenör davranışına verilen tepkilerin araştırılması, düşük öz saygıya sahip çocukların destekleyici olmayan antrenörlere ziyade destekleyici olan antrenörlere daha olumlu yanıt verdiklerini ortaya çıkarmıştır. Sporcunun bireysel farklılık değişkenleri olan sürekli kaygı, durumluk bilişsel ve somatik kaygı ve durumluk kendine güvenin, sporcunun algıları ve değerlendirme tepkileriyle ilişkili olduğuna dair kanıt sağlamıştır (Smoll & Smith, 2001).

Son zamanlarda, Aracı Liderlik Modeli üzerine yapılan temel çalışma, yeni bir Koçlukta Ustalık Yaklaşımı (MAC) müdahalesine yol açmıştır (Smith, Smoll ve Cumming, 2007). Bu program, başarı hedefi teorisi üzerine yapılan çok sayıda araştırmaya yanıt olarak geliştirilmiştir. MAC protokolü, CET programıyla ilgili olmasına rağmen ustalık gerektiren motivasyonel iklim için davranışsal yönergeler sağlar. Smith ve ark. (2007), müdahale eden antrenörlerin olduğu takımlardaki sporcuların kontrol gruplarına göre daha az performans kaygısına sahip olduklarını ve daha fazla ustalık duygusu yaşadıklarını bulmuştur.

Davranış teorileri sıklıkla insan davranışlarındaki algıların rolünü gereğinden fazla vurgulamaktadır. Arabuluculuk modelinin temeli olarak kullanılan bilişsel-davranışsal yaklaşım, aslında sporcuların algılarını liderliği değerlendirmede temel bir değişken olarak benimsemektedir. Bu model için kritik olan, sporcuların antrenör davranışlarına ve tepkilerine yanıt olarak sahip oldukları bilişsel süreçlerdir. Modele göre sporcunun antrenörünün davranışlarını algılaması, antrenörün davranışları kadar önemlidir. Bu varsayım yerine getirildiğinde etkililik antrenmanı, antrenörlerin sporcularını anlamalarına ve onlarla ilişki kurmalarına yardımcı olmaya odaklanır (Coleman, 2012).

Bu modelin performans sonuçları sayılmayabilir. Özellikle profesyonel ve üniversite sporlarında, liderler genellikle takımın veya bireyin başarısına göre değerlendirilir (Terlemez, 2007). Örneğin, çeşitli alanlarda başarılı veya başarısız antrenörler işe alınır ve atılır. Bu model, sporcuların antrenörlere nasıl tepki verdikleri ile performans sonuçları arasındaki ilişkiyi desteklemez. Bu teoriyle ilgili araştırmaların çoğu, gençlik sporlarında performansın diğer faktörlere göre ikincil olarak kabul edildiği gençlik sporlarıyla ilgilidir. Bu model üzerine yapılan araştırmaların çoğu, bir sporcunun algı ve tepkileri üzerindeki etkileri üzerine odaklanmaktadır. Bu çerçevede, genç sporcular için antrenör eğitiminde önemli bir araç olmuştur, ancak burada önerilen gibi diğer çerçeveler, takımlardaki liderliği daha kapsamlı bir şekilde incelemek için daha iyi bir araç sağlayabilir.

2.2.3.3. Koçluk Modeli

Côté ve diğerleri (1995) Koçluk Modelini (CM) geliştirmiştir. Bir koçun bilgilerinin sorunları çözmek için nasıl işlendiğini araştırmak için CM'nin bilişsel uzmanlık paradigması kullanılmıştır. CM'nin amacı liderliğin tüm yönlerini tanımlamak değildir; bunun yerine CM, koçluk üzerine araştırmaların düzenlenmesine yardımcı olabilecek kavramsal bir

çerçeve sağlar ve aynı zamanda koçların zihinsel modelleri nasıl oluşturduklarını da araştırır. Daha spesifik olarak, model antrenörlüğü bir sporcu geliştirme hedefine ulaşmak için kullanıyor. Sporcuların uzmanlaşmalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Uzmanlığın geliştirilmesi büyük bir çaba ve özveri gerektirir ve bu çabada uygun koçluğun gerekli olduğu varsayılmaktadır (Salmela & Moraes, 2003).

Ortaya çıkan modelin merkezi bileşeni koçluk sürecini tanımlamaktadır. Bu bileşen koç bilgisinin üç faktörünü içerir:

- ❖ Organizasyon,
- ❖ Eğitim
- ❖ Rekabet.

Bu yönler, antrenör organizasyonunun, kurumsal bilgiyle birlikte rekabet sonuçlarını etkileyen eğitim prosedürlerini etkilediği sistemik bir döngü olarak görülmektedir (Salmela ve Moraes, 2003). Yarışma sonuçları, eğitim ve organizasyon düzeylerinde geri bildirim olarak kullanılır. Her üç unsurdan biri, antrenörün sporcunun potansiyeline ilişkin zihinsel modelini oluşturur. Bu üç unsur, antrenörün zihinsel modelini oluşturur ve koçluk sürecinde yapılması gerekenleri temsil eder. Sonuç olarak, antrenörün zihinsel modeli, yüksek vasıflı sporcular yetiştirmek olan hedefe ulaşır (Côté ve ark. 1995).

Bir koçun zihinsel modeliyle etkileşime girdiği varsayılan beklenmedik durum veya "çevresel" değişkenlerde açıklanmaktadır. Bu bileşenler antrenörün kişisel özelliklerini, sporcuların özelliklerini ve gelişim düzeyinin yanı sıra bağlamsal faktörleri de içerir. Koç, kişisel inançlarını veya felsefi görüşlerini yansıtabilir. Organizasyonu, eğitimi veya rekabeti etkileyebilecek çevre ve diğer tüm istikrarsız faktörler, bağlamsal faktörler olarak kabul edilir.

MML ve Aracılık Modelinin aksine CM, antrenör davranışının sporcuları doğrudan nasıl etkilediğini tanımlamaz. Bunun yerine CM, araştırmacıların koçluk sürecini uzman bir bakış açısıyla anlamalarına yardımcı olur. Örneğin, CM antrenörlerin takım oluşturma süreçlerini inceledi. Müsabaka öncesi ve sonrası antrenörlük davranışı ölçeğinin oluşturulmasında temel olarak kullanılmıştır. Uzman sporcuların koçluk sürecini anlamak için CM çok önemlidir, ancak acemi ve uzman koçlar arasındaki önemli farklılıkları

belirlemek için daha fazla araştırma gerekir. Arabuluculuk modeli gibi, CM bireysel sporcuların liderliğini ve gelişimini anlamak için çok önemlidir, ancak takımların liderliğini anlamak için yeterli değildir (Bloom, Stevens ve Wickwire, 2003).

2.2.3.4. Akran liderliği

Avolio'nun (2007) iddiasına göre, liderlik çalışmaları için daha bütünleştirici stratejiler, "hızla değişen bağlamlar, kritik kararlara varmada üst düzey yönetim ekiplerinin yetenek ve bilgeliğini kullanma konusunda liderler üzerinde daha fazla baskı oluşturacaktır". Bu alıntı yönetimle ilgili olsa da Todd ve Kent (2004), antrenörlerin "oyuncuların oyunculara liderlik etmesinin" atletik çabanın önemli bir parçası olduğunu kabul etmektedir. Bu duygu göz önüne alındığında, akran liderliğinin ekip süreçlerinin önemli bir öncülü olduğu düşünülür. Aşağıda spor alanındaki akran liderliği literatürünün bir analizi yer almaktadır.

Akran liderliği, genel olarak liderlik gibi, tutarlı bir tanımdan yoksundur. Bu eksikliği öne süren Loughhead ve ark. (2006), sporcu liderliğini "ortak bir hedefe ulaşmak için bir grup ekip üyesini etkileyen, bir takım içinde resmi veya gayri resmi bir rol üstlenen sporcu" olarak adlandıran geniş bir sporcu liderliği tanımı sunmuştur. Bu tanımın tipik liderlik tanımlarından en dikkat çekici farkı, resmi olmayan rollere yer vermesidir. Bu tanımın yeterli olup olmadığı veya daha spesifik bir tanımın sağlanmasının gerekli olup olmadığı hala belirsizdir.

Carron ve ark. (2005), "resmi" ve "gayri resmi" liderlik türlerini ayırt etmiştir. Resmi liderlik rolleri, bir kuruluş tarafından belirlenir, ancak gayri resmi liderlik, grup etkileşimleri sonucunda ortaya çıkan rollerdir. Koç yalnızca resmi liderlik görevi görür. Koçun takım başarısı için ne kadar önemli olduğu göz önüne alındığında, bu rol literatürde oldukça ilgi çekici bir şekilde ele alınmıştır. Bu bölümde, bu sporcuların sergilediği liderlik sergileniyor.

Dikkatin çoğu antrenör liderliğinin incelenmesine odaklanmış olsa da sporda akran liderliği spor bilimciler tarafından tamamen göz ardı edilmemiştir. İkincisi, akran liderlerinin seçimi ve akran liderleri arasındaki ilişkiler dahil olmak üzere takım liderlerinin tanımına odaklanmıştır. Örneğin, üniversite sporcularının akranlarını daha iyi performans gösteren

kişiler olarak gördüklerini ve aynı takımda daha uzun süre kalma eğiliminde olduklarını keşfettiler (Loughead & Hardy, 2005).

Son yıllarda akran liderliğine daha fazla ilgi duyulduğu görülmektedir. Moran ve Weis (2006) araştırmasını yeniden gözden geçirerek esas olarak bulgularını tekrarlamış ve sonuçları hem kadın hem de erkek ergen futbolcuları kapsayacak şekilde genişletmiştir. Buna ek olarak, akran kabulü ve arkadaşlık kalitesinin, kadınların kendi liderlik değerlendirmelerine, erkeklerin ise kendi ve takım arkadaşlarına ilişkin değerlendirmelerine katkıda bulunduğunu tespit etmişlerdir.

Sporcu liderliği hakkında daha fazla bilgi veren Todd ve Kent (2004), en popüler akran liderliği tarzını incelemeye çalıştı. Akran liderliğini inceleyen başka bir araştırma kolunda yazarlar, bir sporcunun liderlik davranışlarını daha kapsamlı bir şekilde incelemeye ve bir takımdaki liderlik iklimini daha iyi tanımlamaya çalışmışlardır. Loughead ve Hardy (2006), antrenörler için orijinal LSS'yi ve akran liderlerini değerlendirmek için değiştirilmiş bir versiyonu kullanarak antrenörler ve sporcu liderliği arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sonuçlar, antrenörlerin otokratik karar verme davranışının yanı sıra antrenman ve talimat sergileme olasılığının daha yüksek olduğunu, sporcuların ise sosyal destek, olumlu geri bildirim ve demokratik karar verme tarzı sergilediklerinin algılandığını ortaya çıkarmıştır. Bu sonuçlar şaşırtıcı olmasa da ve sporcular için değiştirilmiş bir LSS için daha fazla araştırma yapılması gerekse de yine de yönetim seviyesindeki liderliğin sporcu seviyesinden farklı olduğunu göstermektedir.

2.3.Sportif Sorunlar

Sporcular, süreç boyunca korku, güvensizlik, ağrı, psikolojik talepler, antrenör stresi ve spor yapmanın zorunluluğu gibi çeşitli stres kaynaklarıyla karşılaşabilirler (Nicholls, Holt ve Polman, 2005). Sporcular, stresle başa edememe sorunu nedeniyle çok sayıda atletik aktivitede başarılı olmayabilirler. Sonuç olarak, spor psikolojisi literatüründe, her yaştan ve yetenek düzeyinden sporcunun performans stresörleriyle başa çıkabilmeleri gerektiği yaygın olarak kabul edilir (Lazarus, 2000). Performans stresörleriyle başa çıkabilmeleri, sporu tatmin edici bir deneyim haline getirmek için de gereklidir.

Bilimsel literatürde başa çıkma ile ilgili çok sayıda tanım ve açıklama bulunmaktadır. Spor psikolojisi literatüründe en çok öne çıkanlar özellik ve süreç perspektifleridir. Özellik yaklaşımında bireyler, genellikle görüşmeler veya anketler yoluyla ölçülen istikrarlı başa çıkma tarzlarına göre kategorize edilmektedir (Penley, Tomaka ve Wiebe, 2002). Ayrıca, özellik yaklaşımının "insanların her bir başa çıkma bağlamına yeniden yaklaşmadıklarını, bunun yerine zaman ve koşullar karşısında nispeten sabit kalan tercih edilen bir dizi başa çıkma stratejisini uygulamaya koyduklarını" varsaydığı ileri sürülmüştür. Özellik yaklaşımı, katılımcılara bir durumla başa çıkmak için genellikle sordukları soruların yanıtları aracılığıyla da gösterilebilir (Nicholls & Polman, 2007).

Süreçsel veya işlemsel yaklaşım, stresle başa çıkmanın, kişinin içsel (benlik, hedefler ve değerler) ve dış (durumsal) ortamları arasındaki etkileşimleri içeren sürekli ve dinamik bir süreç olduğunu söylüyor. Bu görüşe göre başa çıkma, kişinin kaynaklarını zorlayan veya aşan belirli dış ve/veya iç talepleri yönetmek için sürekli olarak değişen bilişsel ve davranışsal çabalar (Lazarus, 2000). Lazarus (2000), birincil ve ikincil değerlendirmeyi stres değerlendirmesi ve başa çıkma ile ilgili olarak kritik yapılarıdır.

Bu olayların hedef taahhütleri, değerler, benlik hakkındaki inançlar ve durumsal niyetlerle ilişkili olarak algılanıp algılanmadığı, birincil değerlendirmenin konusudur. Özellikle, hedefe bağlılık çok önemli bir faktör olarak görülmüştür, çünkü hedefe bağlılık olmadan bir karşılaşmada stres tepkisini uyandıracak adaptasyon açısından önemli hiçbir şey söz konusu değildir (Nicholls & Polman, 2007). Zarar veya kayıp, önceki hasarlardan oluşur. Tehdit, gelecekte meydana gelebilecek potansiyel hasarlardan oluşur. Zorluk, mücadeleden zevk almaktır. Modifiye edilen modelde fayda, bireyin stresli bir durumdan yararlanması veya bu durumdan yararlanması olarak tanımlanmıştır. Yani, bir kişi olayın hemen ardından olumlu duygular hissedebilir veya uzun süre bu duyguları sürdürebilir. İkincil değerlendirme, özellikle zarar/kayıp veya tehdit değerlendirmesi olduğunda, kişinin kullanabileceği başa çıkma seçeneklerinin bilişsel değerlendirme sürecidir. İkincil değerlendirme gerçek başa çıkma değil, bireyin başa çıkmak için ne yapacağına karar verdiği durumdur (Lazarus, 2000).

Spor performansı, fiziksel, morfolojik, çevresel, psikomotor ve psikolojik özellikler gibi bağlantılı değişkenler arasındaki uyumluluk oranında farklılıklar göstermektedir. Spor

performansı ile ilgili iki temel unsur, başa çıkma yeteneği ve sporcunun katılımıdır. Bu iki yapı arasındaki ilişkinin analiz edilmesi, sporcuların bu özellikleri tutarlı performans sergilemek için nasıl kullandıklarının daha iyi anlaşılmasını sağlayacak ve spor gelişim süreci hakkında fikir vermektedir. Spor psikolojisi bağlamında spor performansını ve sürecini etkileyen faktörlerin açıklanması, istenilen performansın elde edilmesi ve başarıya ulaşılması açısından önemlidir (Cosma, ve diğerleri, 2020).

Zorluklarla baş etme, kişi ile çevresi arasında bağlamsal bir aracı olarak kabul edilmektedir. Aslında kişinin kendi içinde yaşadığı ya da çevresinde meydana gelen durumlarda içsel gözlemler ya da gözlem yoluyla fark edilebilecek bir durumdur. Kişinin algıladığı stres ile buna direnme yeteneği arasındaki bağlantıya psikoloji, fizyoloji ve davranışla ilgili yapılan birçok araştırmanın sonuçlarında rastlanmaktadır (Lazarus, 2000). Performans kaygısı, kişisel ve aile beklentileri ve medya, bir sporcunun yarışmada başarılı bir performans sergileyebilmesi için başa çıkmayı öğrenmesi gereken unsurlardan bazılarıdır. Kötü performansın zayıf duygusal yönetimle ilişkili olduğu belirtilmektedir. Başa çıkma, optimum performans sergilemek için gerekli zihinsel rahatlığı yaratacak şekilde algıları uygun şekilde düzenler ve algıların değişmesini sağlar (Géczi, ve diğerleri, 2009).

Baş çıkma sürecinde amaç, psikolojik sıkıntının azaltılması, stresli durumların çözülmesi, motor performansı bozabilecek fizyolojik reaksiyonların azaltılması, ruh sağlığının iyileştirilmesi ve istenilen duygusal performansın ortaya çıkarılması yoluyla sonuçların alınmasını sağlamaktır (Nicholls ve Polman, 2007). Ayrıca zorluklarla baş edebilme yeteneği, kişinin zihinsel durumu, motivasyonu ve belirlenen hedeflere ulaşma çabası açısından yeteneğin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Bir uyum çerçevesi olan başa çıkma, yalnızca sorunlara ve olumsuz duygulanımlara verilen bir tepki değildir, aynı zamanda psikolojik ve duygusal gelişimi kolaylaştırmak için planlı ve proaktif biliş ve davranışları da içerdiği kabul edilmektedir. Başa çıkma düzeyi düşük olan sporcuların daha fazla kaygı yaşadıkları vurgulanmaktadır (Barrell & Terry, 2003). Zorluklarla yüzleşmekten kaçınan başa çıkma tarzı, stresin şiddetini ve süresini artırmakta; dolayısıyla daha fazla stres faktörü yaşamaya yatkınlık vardır (Carver & Connor-Smith, Personality and coping, 2010).

Sporcu katılımı, sporun kalıcı, olumlu, bilişsel-duygusal bir deneyim olduğunu belirtir ve güven, adanmışlık, coşku ve dinçlik ile karakterize edilen birbiriyle ilişkili dört boyutu olan bir yapı olarak tanımlanır. Dinçlik, yüksek enerji seviyeleriyle karakterize edilir ve çaba ve zorluklar karşısında galip gelme yeteneği anlamına gelir. Güven, yüksek performans gösterme ve hedeflere ulaşma yeteneği olarak tanımlanır. Adanmışlık, anlam, gurur ve meydan okuma duygusu olarak tanımlanırken, coşku, heyecan ve yüksek düzeyde keyifle karakterize edilen fiziksel ve zihinsel canlılık duygusu olarak tanımlanmaktadır (Lonsdale, Hodge, & Jackson, 2007). Bu bağlamda katılım, herhangi bir nesneye, olaya, bireye veya davranışa odaklanan sürekli ve ortak bir duygusal-bilişsel durumu temsil eder. Sporcular mevcut durum üzerinde kontrol sahibi olma hissine sahiptirler ve bu onların hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olur.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde, toplanan verilerin araştırma modeli, çalışma dokümanı, veri toplama ve analiz süreci hakkında bilgi verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma ilişkisel tarama modeli olarak tasarlanmıştır. Belirlenen konudaki bireylerin ifadelerinin veya ilgisi, becerisi, yeteneği, tutumu vb. özelliklerinin belirlenmiş olduğu, çoğunlukla farklı çalışmalara göre çok fazla veriler üstünde gerçekleştirilen araştırmalar bütünüdür. Taramadaki amaç; nesnenin, toplumun, kurumun, olayın doğasını ve özelliği tanımlayabilmektir. Tarama araştırma modelinin bir özelliği genelleyici olmasıdır (Şimşek & Yıldırım, 2011).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Türkiye’de spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmakta olup; örneklem grubu Malatya, Ordu, Samsun, İstanbul, Trabzon, Erzurum, Elâzığ, Aydın, Ağrı, Tokat, Muş, Nevşehir, Sivas, Giresun ve Şanlıurfa illerinde spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrenim görmekte olan 406 öğrenci kapsamındadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışma verilerini toplamak için araştırmacı tarafından hazırlanan ve katılımcıların demografik özelliklerini elde etmeyi amaçlayan Dursun ve arkadaşları (2019) tarafından geliştirilen ölçek; yapısal liderlik (1,4,5,7), politik liderlik (3,6,9,10,11), karizmatik liderlik (13,15,16,18,19) ve insan kaynaklı liderlik (2,8,12,14,17) olmak üzere toplam 4 alt boyut ve 19 madde içermektedir. Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği (ÇYLYÖ) 5’li likert tipindedir ve “1=Tamamen katılmıyorum ...5=Tamamen katılıyorum” şeklinde derecelendirilmiştir. Araştırma verilerinin toplandığı ölçek geliştiriciler tarafından geçerlik ve güvenirliği sağlanmış bir veri toplama aracıdır.

Özgün hâli Smith ve ark. tarafından geliştirilen Sportif Sorunlarla Başa Çıkma Becerileri Envanterinin Türkçeye uyarlanması Özcan ve Günay (2017) tarafından yapılmış olup, envanter Hedef belirleme/Zihinsel hazırlık (1, 2, 3, 4); Konsantrasyon (5, 6, 7, 8); Kaygıdan uzak olma (9, 10, 11); Baskı altında yüksek performans (12, 13, 14, 15); Zorlukla başa çıkma (16, 17,18, 19); Güven ve başarı güdüsü (20, 21, 22), Antrenörlük durumu (23,

24, 25, 26) olmak üzere 7 alt boyut ve 26 maddeden oluşmaktadır. Alt boyutlarının her birinin toplam puan aralığı 0-12, toplam ölçek puan aralığı ise 0-78 arasındadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar katılımcıların sportif sorunlarla başa çıkma becerisinin yüksek olduğunu göstermektedir (Özcan & Günay, 2017)

3.4. Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde ilk olarak normallik varsayımı Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testi ile incelenmiştir ($P>0,05$). Çalışmada, ölçek toplam puanların ve alt boyut toplam puanlarının cinsiyet, spor yapma şekli (amatör-profesyonel), spor branşı (bireysel, takım) değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediği Student testi ile, yaş, bölüm ve sınıf değişkeni göre farklılık gösterip göstermediği ise Tek Yönlü Varyans Analizi (One-way ANOVA) ve Tukey çoklu karşılaştırma testi ile belirlenmiştir. Ayrıca katılımcıların sportif sorunlarla başa çıkma becerileri ve çok yönlü liderlik yönelimleri ölçek toplam puanları ve alt boyut toplam puanları arası ilişki Pearson korelasyon katsayısı ile belirlenmiştir. Araştırma bulgularının, ortalama ve standart sapma değeri gösterilmiş olup, sonuçlar $p<0,05$ önem seviyesinde anlamlı kabul edilmiştir. Tüm istatistiksel hesaplamalar SPSS 26.0 V istatistik paket programda yapılmıştır.

Tablo 3.1. Katılımcıların ölçek maddelerine verdikleri cevaplara ait iç tutarlılık katsayıları

Ölçek	İç Tutarlılık Katsayısı	Değerlendirme
Sportif Sorunlarla Başa Çıkma Becerileri	0,911	Yüksek Düzeyde Güvenilir
<i>Hedef belirleme/ Zihinsel hazırlık</i>	0,821	Yüksek Düzeyde Güvenilir
<i>Konsantrasyon</i>	0,827	Yüksek Düzeyde Güvenilir
<i>Kaygıdan uzak olma</i>	0,823	Yüksek Düzeyde Güvenilir
<i>Baskı altında yüksek performans</i>	0,851	Yüksek Düzeyde Güvenilir
<i>Zorlukla başa çıkma</i>	0,829	Yüksek Düzeyde Güvenilir
<i>Güven ve başarı güdüsü</i>	0,807	Yüksek Düzeyde Güvenilir
<i>Antrenörlük durumu</i>	0,540	Düşük Düzeyde Güvenilir
Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği	0,964	Yüksek Düzeyde Güvenilir
<i>Yapısal liderlik</i>	0,885	Yüksek Düzeyde Güvenilir

<i>Politik liderlik</i>	0,891	Yüksek Düzeyde Güvenilir
<i>Karizmatik liderlik</i>	0,885	Yüksek Düzeyde Güvenilir
<i>İnsan kaynaklı liderlik</i>	0,891	Yüksek Düzeyde Güvenilir

Tablo 4.1’de katılımcıların ölçek maddelerine verdikleri cevaplara ait iç tutarlılık katsayıları incelendiğinde Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği ve alt boyutlarının, Sportif Sorunlarla Başa Çıkma Becerileri Envanteri ve alt boyutlarının (Antrenörlük durumu hariç) yüksek düzeyde güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Araştırmanın Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Tablo 4.1. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Cinsiyet	n	%	Spor Branşı	n	%
Kadın	177	43,6	Takım	189	46,6
Erkek	229	56,4	Bireysel	217	53,4
Toplam	406	100,0	Toplam	406	100,0

Bölüm	n	%	Sınıf	n	%
Antrenörlük	94	23,2	1	115	28,3
BESÖ	128	31,5	2	122	30,0
Rekreasyon	40	9,9	3	62	15,3
Spor Yöneticiliği	144	35,5	4	107	26,4
Toplam	406	100,0	Toplam	406	100,0

Yaş	n	%	Spor Yapma Düzeyi	n	%
18-25	306	75,4	Amatör	284	70,0
26-30	60	14,8	Profesyonel	122	30,0
31-35	40	9,9	Toplam	406	100,0
Toplam	406	100,0			

Tablo 2’de katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımlarına yer verilmiştir. Çalışma 229 erkek (%56,4), 177 kadın (%43,6) olmak üzere toplamda 406 kişi kapsamındadır. Çalışmaya katılan bireylerin 217’si bireysel (%53,4), 189’u ise takım (%46,6) sporları branşında uğraş vermektedir. Çalışmaya katılan bireylerin bölümlerine bakıldığında 144’ü spor yöneticiliği (%35,5), 128’i BEÖ (%31,5), 94’ü antrenörlük (%23,2), ve 40’ı rekreasyon (%9,9) okudukları görülmektedir. Çalışmaya katılanların sınıf düzeylerine bakıldığında 122’si 2.sınıf (%30,0), 115’i 1.sınıf (%28,3), 107’si 4.sınıf (%26,4) ve 62’si 3.sınıf (%15,3) grubunda yer almaktadır. Bireylerin yaşları sorulduğunda 306’sı 18-25 yaş aralığında (%75,4), 60’ı 26-30 yaş aralığında ve 40’ı 31-35 yaş aralığında (%9,9) cevaplar alınmıştır. Çalışmaya katılan kişilerin spor yapma

düzeylerine bakıldığında 284'ü amatör (%70,0) ve 122'si profesyonel (%30,0) olarak ifade etmiştir.

4.2.Cinsiyete Göre Sportif Sorunlarla Başa Çıkma ve Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Düzeyi

Tablo 4.2. Katılımcıların cinsiyeti ile sportif sorunlarla başa çıkma ve çok yönlü liderlik yönelimleri düzeyi

Envanter ve alt boyutlar	Cinsiyet	n	Ort	S	P-değeri
Sportif Sorunlarla Başa Çıkma Becerileri	Kadın	177	69,85	12,29	0,023*
	Erkek	229	72,69	12,59	
Hedef belirleme/ Zihinsel hazırlık	Kadın	177	11,41	2,68	0,985
	Erkek	229	11,40	2,58	
Konsantrasyon	Kadın	177	11,54	2,54	0,364
	Erkek	229	11,78	2,61	
Kaygıdan uzak olma	Kadın	177	7,14	2,45	0,416
	Erkek	229	7,34	2,47	
Baskı altında yüksek performans	Kadın	177	9,56	3,11	<0,001*
	Erkek	229	10,84	3,08	
Zorlukla başa çıkma	Kadın	177	11,35	2,71	0,112
	Erkek	229	11,77	2,60	
Güven ve başarı güdüsü	Kadın	177	8,98	1,98	0,285
	Erkek	229	9,22	2,04	
Antrenörlük durumu	Kadın	177	9,87	2,21	0,044*
	Erkek	229	10,35	2,48	
Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği	Kadın	177	74,67	12,89	0,287
	Erkek	229	73,10	15,99	
<i>Yapısal liderlik</i>	Kadın	177	16,10	3,03	0,160
	Erkek	229	15,61	3,73	
<i>Politik liderlik</i>	Kadın	177	19,35	3,75	0,141
	Erkek	229	18,73	4,52	
<i>Karizmatik liderlik</i>	Kadın	177	19,15	3,75	0,894
	Erkek	229	19,09	4,38	
<i>İnsan kaynaklı liderlik</i>	Kadın	177	20,08	3,67	0,319
	Erkek	229	19,67	4,42	

Araştırmada, cinsiyete göre bireylerin sportif sorunlarla başa çıkma becerileri genel ölçek toplam puan ve sadece baskı altında yüksek performans ve antrenörlük durumu alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,001$; Tablo 3). Erkeklerin kadınlara göre sportif sorunlarla başa çıkma becerileri genel ölçek toplam puan ile baskı altında yüksek performans ve antrenörlük durumu alt boyutunda daha yüksek çıkmıştır.

4.3.Yaşa Göre Sportif Sorunlarla Başa Çıkma ve Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Düzeyi

Tablo 4.3. Katılımcıların yaşı ile sportif sorunlarla başa çıkma ve çok yönlü liderlik yönelimleri düzeyi

Envanter ve alt boyutlar	Yaş	n	Ort	S	P-değeri
Sportif Sorunlarla Başa Çıkma Becerileri	18-25	306	71,25	12,56	0,842
	26-30	60	72,23	11,38	
	31-35	40	71,83	14,04	
Hedef belirleme/ Zihinsel hazırlık	18-25	306	11,29	2,69	0,208
	26-30	60	11,95	2,23	
	31-35	40	11,43	2,62	
Konsantrasyon	18-25	306	11,66	2,63	0,965
	26-30	60	11,68	2,32	
	31-35	40	11,78	2,63	
Kaygıdan uzak olma	18-25	306	7,22	2,48	0,821
	26-30	60	7,43	2,44	
	31-35	40	7,23	2,38	
Baskı altında yüksek performans	18-25	306	10,23	3,18	0,616
	26-30	60	10,23	3,02	
	31-35	40	10,75	3,14	
Zorlukla başa çıkma	18-25	306	11,66	2,69	0,631
	26-30	60	11,45	2,55	
	31-35	40	11,28	2,53	
Güven ve başarı güdüsü	18-25	306	9,15	2,06	0,627
	26-30	60	9,12	1,89	
	31-35	40	8,83	1,92	
Antrenörlük durumu	18-25	306	10,04	2,41	

	26-30	60	10,37	2,11	0,325
	31-35	40	10,55	2,47	
Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği	18-25	306	73,85	14,96	0,963
	26-30	60	73,32	14,57	
	31-35	40	74,03	13,41	
<i>Yapısal liderlik</i>	18-25	306	15,86	3,48	0,898
	26-30	60	15,63	3,49	
	31-35	40	15,83	3,17	
<i>Politik liderlik</i>	18-25	306	19,06	4,27	0,893
	26-30	60	18,87	4,23	
	31-35	40	18,78	3,82	
<i>Karizmatik liderlik</i>	18-25	306	19,06	4,21	0,886
	26-30	60	19,27	3,96	
	31-35	40	19,33	3,67	
<i>İnsan kaynaklı liderlik</i>	18-25	306	19,87	4,14	0,789
	26-30	60	19,55	4,26	
	31-35	40	20,10	3,70	

Araştırmada, yaşa göre bireylerin sportif sorunlarla başa çıkma becerileri ve çok yönlü liderlik yönelimleri toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p < 0,001$; Tablo 4).

4.4.Bölüme Göre Sportif Sorunlarla Başa Çıkma ve Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Düzeyi

Tablo 4.4. Katılımcıların bölümü ile sportif sorunlarla başa çıkma ve çok yönlü liderlik yönelimleri düzeyi

Envanter ve alt boyutlar	Bölüm	n	Ort	S	P-değeri
Sportif Sorunlarla Başa Çıkma Becerileri	Antrenörlük	94	70,77	11,38	0,877
	BESÖ	128	71,95	12,31	
	Rekreasyon	40	72,25	11,58	
	Spor Yöneticiliği	144	71,24	13,71	
Hedef belirleme/ Zihinsel hazırlık	Antrenörlük	94	11,17	2,79	0,151
	BESÖ	128	11,80	2,51	
	Rekreasyon	40	11,63	2,36	
	Spor Yöneticiliği	144	11,15	2,65	

Konsantrasyon	Antrenörlük	94	11,31	2,67	0,313
	BESÖ	128	11,97	2,46	
	Rekreasyon	40	11,68	2,26	
	Spor Yöneticiliği	144	11,65	2,70	
Kaygıdan uzak olma	Antrenörlük	94	7,36	2,25	0,303
	BESÖ	128	6,93	2,69	
	Rekreasyon	40	7,18	2,59	
	Spor Yöneticiliği	144	7,48	2,34	
Baskı altında yüksek performans	Antrenörlük	94	10,45	2,96	0,850
	BESÖ	128	10,13	3,21	
	Rekreasyon	40	10,53	2,84	
	Spor Yöneticiliği	144	10,24	3,32	
Zorlukla başa çıkma	Antrenörlük	94	11,34	2,48	0,534
	BESÖ	128	11,83	2,60	
	Rekreasyon	40	11,75	2,83	
	Spor Yöneticiliği	144	11,49	2,77	
Güven ve başarı güdüsü	Antrenörlük	94	9,00	2,06	0,706
	BESÖ	128	9,27	1,90	
	Rekreasyon	40	9,23	1,76	
	Spor Yöneticiliği	144	9,03	2,17	
Antrenörlük durumu	Antrenörlük	94	10,14	2,24	0,921
	BESÖ	128	10,03	2,22	
	Rekreasyon	40	10,28	2,24	
	Spor Yöneticiliği	144	10,20	2,64	
Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği	Antrenörlük	94	72,30	14,04	0,011*
	BESÖ	128	77,30	11,09	
	Rekreasyon	40	73,45	14,38	
	Spor Yöneticiliği	144	71,72	17,41	
<i>Yapısal liderlik</i>	Antrenörlük	94	15,43ab	3,31	0,007*
	BESÖ	128	16,68a	2,70	
	Rekreasyon	40	15,78ab	3,21	
	Spor Yöneticiliği	144	15,33b	4,03	
<i>Politik liderlik</i>	Antrenörlük	94	18,52ab	3,99	0,005*
	BESÖ	128	20,08a	3,28	
	Rekreasyon	40	18,90ab	3,89	
	Spor Yöneticiliği	144	18,38b	4,96	
<i>Karizmatik liderlik</i>	Antrenörlük	94	18,82ab	4,18	0,048*
	BESÖ	128	19,94a	3,28	
	Rekreasyon	40	19,05ab	4,38	

	Spor Yöneticiliği	144	18,60b	4,57	
<i>İnsan kaynaklı liderlik</i>	Antrenörlük	94	19,53	4,02	
	BESÖ	128	20,61	3,02	
	Rekreasyon	40	19,73	3,88	0,085
	Spor Yöneticiliği	144	19,41	4,94	

Araştırmada, bölüme göre bireylerin sportif sorunlarla başa çıkma becerileri toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p<0,05$; Tablo 5).

Ancak bireylerin çok yönlü liderlik yönelimleri toplam puan ve alt boyut toplam puanları (İnsan kaynaklı liderlik alt boyutu hariç) arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$; Tablo 5). Buna göre BESÖ bölümü öğrencilerinin çok yönlü liderlik yönelimleri en yüksek olduğu belirlenirken; sırasıyla rekreasyon, antrenörlük ve spor yöneticiliği bunu takip etmiştir.

4.5.Sınıfa Göre Sportif Sorunlarla Başa Çıkma ve Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Düzeyi

Tablo 4.5. Katılımcıların sınıfı ile sportif sorunlarla başa çıkma ve çok yönlü liderlik yönelimleri düzeyi

Envanter ve alt boyutlar	Sınıf	n	Ort	S	P-değeri
Sportif Sorunlarla Başa Çıkma Becerileri	1	115	72,36	11,65	0,810
	2	122	71,15	13,39	
	3	62	70,60	13,99	
	4	107	71,34	11,60	
Hedef belirleme/ Zihinsel hazırlık	1	115	11,37	2,57	0,441
	2	122	11,21	2,71	
	3	62	11,26	2,83	
	4	107	11,75	2,44	
Konsantrasyon	1	115	11,90	2,57	0,755
	2	122	11,57	2,55	
	3	62	11,58	2,77	
	4	107	11,62	2,53	
Kaygıdan uzak olma	1	115	7,63a	2,39	0,045*
	2	122	7,43ab	2,60	
	3	62	6,68b	2,45	
	4	107	6,97b	2,33	

Baskı altında yüksek performans	1	115	10,43	3,26	0,711
	2	122	10,04	3,13	
	3	62	10,53	3,00	
	4	107	10,25	3,18	
Zorlukla başa çıkma	1	115	11,78	2,60	0,794
	2	122	11,54	2,65	
	3	62	11,60	3,05	
	4	107	11,43	2,49	
Güven ve başarı güdüsü	1	115	9,15	1,88	0,991
	2	122	9,08	2,06	
	3	62	9,16	2,14	
	4	107	9,09	2,06	
Antrenörlük durumu	1	115	10,10	2,51	0,591
	2	122	10,28	2,49	
	3	62	9,79	2,19	
	4	107	10,22	2,22	
Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği	1	115	73,74	14,36	0,990
	2	122	73,84	14,12	
	3	62	74,27	14,08	
	4	107	73,50	16,27	
<i>Yapısal liderlik</i>	1	115	15,90	3,57	0,989
	2	122	15,84	3,13	
	3	62	15,79	3,08	
	4	107	15,74	3,88	
<i>Politik liderlik</i>	1	115	18,94	4,17	0,852
	2	122	18,98	3,96	
	3	62	19,42	4,00	
	4	107	18,84	4,67	
<i>Karizmatik liderlik</i>	1	115	19,09	4,05	0,962
	2	122	19,04	3,99	
	3	62	19,37	4,05	
	4	107	19,08	4,41	
<i>İnsan kaynaklı liderlik</i>	1	115	19,82	3,87	0,978
	2	122	19,97	4,07	
	3	62	19,69	4,04	
	4	107	19,83	4,50	

Araştırmada, sınıfa göre bireylerin sportif sorunlarla başa çıkma becerileri ve çok yönlü liderlik yönelimleri toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında (kaygıdan uzak olma alt boyutu hariç) istatistiki olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p < 0,05$; Tablo 6). Buna göre birinci sınıf öğrencilerinin kaygıdan uzak olma puanları en yüksek olduğu belirlenirken; sırasıyla ikinci, dördüncü ve üçüncü sınıflar bunu takip etmiştir.

4.6.Spor Branşına Göre Sportif Sorunlarla Başa Çıkma ve Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Düzeyi

Tablo 4.6. Katılımcıların spor branşı ile sportif sorunlarla başa çıkma ve çok yönlü liderlik yönelimleri düzeyi

Envanter ve alt boyutlar	Spor Branşı	n	Ort	S	P-değeri
Sportif Sorunlarla Başa Çıkma Becerileri	Takım	189	71,94	12,23	0,471
	Bireysel	217	71,04	12,79	
Hedef belirleme/ Zihinsel hazırlık	Takım	189	11,39	2,57	0,899
	Bireysel	217	11,42	2,67	
Konsantrasyon	Takım	189	11,70	2,66	0,834
	Bireysel	217	11,65	2,51	
Kaygıdan uzak olma	Takım	189	7,13	2,47	0,374
	Bireysel	217	7,35	2,46	
Baskı altında yüksek performans	Takım	189	10,38	3,17	0,582
	Bireysel	217	10,20	3,14	
Zorlukla başa çıkma	Takım	189	11,79	2,49	0,582
	Bireysel	217	11,41	2,79	
Güven ve başarı güdüsü	Takım	189	9,33	1,98	0,147
	Bireysel	217	8,93	2,04	
Antrenörlük durumu	Takım	189	10,22	2,31	0,048*
	Bireysel	217	10,07	2,44	
Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği	Takım	189	74,40	15,65	0,546
	Bireysel	217	73,25	13,89	
<i>Yapısal liderlik</i>	Takım	189	16,01	3,68	0,306
	Bireysel	217	15,66	3,24	
<i>Politik liderlik</i>	Takım	189	19,20	4,36	0,383
	Bireysel	217	18,83	4,08	

<i>Karizmatik liderlik</i>	Takım	189	19,26	4,30	0,497
	Bireysel	217	18,99	3,95	
<i>İnsan kaynaklı liderlik</i>	Takım	189	19,93	4,34	0,720
	Bireysel	217	19,78	3,91	

Araştırmada, spor branşına göre bireylerin sportif sorunlarla başa çıkma ve çok yönlü liderlik yönelimleri düzeyi genel ölçek toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında (Antrenörlük durumu alt boyutu hariç) istatistiki olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$; Tablo 7). Takım branşındakilerin bireysel branşlara göre Antrenörlük durumu algıları daha yüksek çıkmıştır.

4.7.Spor Yapma Düzeyine Göre Sportif Sorunlarla Başa Çıkma ve Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Düzeyi

Tablo 4.7. Katılımcıların spor yapma düzeyi ile sportif sorunlarla başa çıkma ve çok yönlü liderlik yönelimleri düzeyi

Envanter ve alt boyutlar	Spor Yapma Düzeyi	n	Ort	S	P-değeri
Sportif Sorunlarla Başa Çıkma Becerileri	Amatör	284	70,29	12,52	0,004*
	Profesyonel	122	74,16	12,14	
Hedef belirleme/ Zihinsel hazırlık	Amatör	284	10,83	2,44	<0,001*
	Profesyonel	122	12,75	2,54	
Konsantrasyon	Amatör	284	11,30	2,48	<0,001*
	Profesyonel	122	12,55	2,61	
Kaygıdan uzak olma	Amatör	284	7,51	2,33	<0,001*
	Profesyonel	122	6,64	2,67	
Baskı altında yüksek performans	Amatör	284	10,31	3,02	0,822
	Profesyonel	122	10,23	3,46	
Zorlukla başa çıkma	Amatör	284	11,32	2,51	0,002*
	Profesyonel	122	12,20	2,88	
Güven ve başarı güdüsü	Amatör	284	8,87	1,98	<0,001*
	Profesyonel	122	9,69	2,00	
Antrenörlük durumu	Amatör	284	10,15	2,42	0,851
	Profesyonel	122	10,11	2,28	
Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği	Amatör	284	72,19	14,30	<0,001*
	Profesyonel	122	77,49	15,09	

<i>Yapısal liderlik</i>	Amatör	284	15,36	3,40	<0,001*
	Profesyonel	122	16,90	3,33	
<i>Politik liderlik</i>	Amatör	284	18,58	4,05	0,002*
	Profesyonel	122	19,97	4,44	
<i>Karizmatik liderlik</i>	Amatör	284	18,70	3,97	0,002*
	Profesyonel	122	20,08	4,29	
<i>İnsan kaynaklı liderlik</i>	Amatör	284	19,55	4,06	0,026*
	Profesyonel	122	20,54	4,15	

Araştırmada, spor yapma düzeyine göre bireylerin sportif sorunlarla başa çıkma becerileri ve çok yönlü liderlik yönelimleri genel ölçek toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında (Baskı altında yüksek performans ve Antrenörlük durumu hariç) istatistiki olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,001$; Tablo 8). Profesyonel amatörlere göre sportif sorunlarla başa çıkma becerileri ve çok yönlü liderlik yönelimleri genel ölçek toplam puanları ve alt boyut toplam puanları daha yüksek çıkarken sadece kaygıdan uzak olma alt boyut toplam puanları daha düşük çıkmıştır.

4.8.Sportif Sorunlarla Başa Çıkma ve Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Düzeyi Arasındaki İlişki

Tablo 4.8. Katılımcıların sportif sorunlarla başa çıkma ve çok yönlü liderlik yönelimi düzeyi arasındaki ilişkiye ait korelasyon tablosu

	Sportif Toplam	HBZH	K	KUO	BAYP	ZBÇ	GVBG	AD
Liderlik toplam	r 0,344	0,372	0,369	-0,003	0,157	0,323	0,343	0,143
	p 0,000	0,000	0,000	0,945	0,002	0,000	0,000	0,004
Yapısal	r 0,292	0,357	0,335	-0,025	0,118	0,268	0,303	0,090
	p 0,000	0,000	0,000	0,611	0,017	0,000	0,000	0,070
Politik	r 0,345	0,338	0,368	0,010	0,170	0,336	0,323	0,158
	p 0,000	0,000	0,000	0,837	0,001	0,000	0,000	0,001
Karizmatik	r 0,379	0,408	0,376	-0,013	0,209	0,349	0,350	0,188
	p 0,000	0,000	0,000	0,800	0,000	0,000	0,000	0,000
İnsan kaynaklı	r 0,254	0,279	0,286	0,011	0,079	0,238	0,294	0,086
	p 0,000	0,000	0,000	0,824	0,112	0,000	0,000	0,085

Araştırmaya katılan taraftarların çok yönlü liderlik toplam puan ile sportif sorunlarla başa çıkma becerileri ölçeği toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında (Kaygıdan uzak olma alt boyut hariç) anlamlı pozitif düşük düzey ilişki belirlenmiştir ($p<0,05$; Tablo 9).

5. TARTIŞMA

Araştırmada, cinsiyet durumuna göre bireylerin çok yönlü liderlik yönelimleri ve sportif sorunlarla başa çıkma ve toplam puan ve alt boyut (baskı altında yüksek performans ve antrenörlük durumu) toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Erkeklerin toplumda duygularını kadınlara nazaran daha az ifade etmeleri, eleştiriyi kişiselleştirmeden alabilmeleri ve bu hususta daha dayanıklı olmalarından kaynaklı olabilir. Öte yandan erkeklerin baskı altında kadınlara göre daha yüksek performans sergilemesi durumu ise daha çok rekabet ortamına maruz kalmaları, spor alanında daha çok fırsata sahip olmalarından kaynaklı olabilir. Nitekim bu durumda spor ortamında erkeklerin daha fazla deneyime sahip olmasına neden olabilir ve baskı altında yüksek performans sergilemelerinde etki edebilir. Ancak literatürde yer alan bazı çalışmalarda cinsiyetin liderlik yönelimlerini etkilemediği sonucuna varılmıştır (Karataş, 2021; Kurtyemez, 2021; Yılmaz & Yenel, 2020; Yılmaz, 2022). Öte yandan kadınların baskı altında yüksek performans düzeylerinin anlamlı derecede yüksek olduğu anlaşılmıştır (Yılmaz 2022). Çakır'ın (2022) araştırmasında konsantrasyon ve antrene edilebilirlik, alt boyutu dışında kalan zorlukla baş etme, hedef belirleme, kaygıdan uzak olma, güven ve başarı güdüsü, baskı altında yüksek performans alt boyutlarında anlamlı farklılık görüldüğü ifade edilmiştir. Bunlara ilaveten Yıldız (2022) tarafından yürütülen çalışmada, erkeklerin hedef belirleme alt boyutundan aldıkları puanların ortalamalarının, kadın katılımcılardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eraslan (2015) tarafından yürütülen bir çalışmada ise, yine erkek katılımcıların kadınlara göre puanlarının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Hobfoll ve diğerleri (1994) ise yürüttüğü çalışmada, erkeklerin sorun odaklı başa çıkmaya kadınların ise duygu odaklı başa çıkmaya yöneldiğini ifade etmiştir. Hobfoll ve diğerlerinin (1994) çalışmasında ise, erkeklerin antrenörlük durumu alt boyutu puan ortalamasından daha düşük çıkarken; bu çalışmada ise erkeklerin antrenörlük puanlarının kadın katılımcılardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yıldız (2022) tarafından yapılan araştırmaya göre ise, antrenörlük durumu alt boyutu cinsiyete göre farklılaşmamıştır. Hızıroğlu (2022) tarafından yapılan çalışmada, cinsiyete göre sporla başa çıkma puan ortalamalarının değişmediği görülmüştür. Yoo (2001) ise erkeklerin kadınlara göre daha fazla problem çözme yeteneğine sahip olduklarını tespit etmiştir. Yine Yıldız (2022) tarafından yürütülen çalışmada, erkeklerin baskı altında yüksek performans, zorluklarla baş etme, güven ve başarı güdüsü alt boyutlarından aldıkları puanların ortalamalarının kadın katılımcılardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Zengin ve Somoğlu (2022) spor fakültesi öğrencilerinde erkek öğrencilerin insanlara ve yapıya

yönelik liderlik özelliklerinin kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca erkek ve kadın öğrencilerin dönüşümcü ve karizmatik liderlik boyutlarında benzer liderlik özellikleri sergilediklerini belirtmişlerdir. Çetinkaya ve İmamoğlu (2018) ile Şener vd. (2019) yapı odaklı, insan odaklı veya insan odaklı liderlik ile karizmatik liderlik alt boyutlarında cinsiyete göre farklılık tespit edilirken, dönüşümcü liderlikte anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir. Farklılık bulunan boyutlarda erkek öğrencilerin liderlik yönelimi puanları, kadın öğrencilerin liderlik yönelimi puanlarından daha yüksektir. Kadın ve erkek öğrenciler arasındaki fark, fiziksel ve ruhsal yönleri ilişkin cinsiyete özgü farklılıklara ve kültürel özelliklere de bağlanabilir. Özellikle Türk toplumunda erkekler kadınlardan daha baskın roller üstlenmektedir. Genel olarak sonuçların bazı araştırmalarla benzerlik gösterdiği, cinsiyete göre farklı sonuçlar elde edildiği, bazılarının ise öğrencilerin kişisel özelliklerine ve aldıkları eğitime bağlı olduğu düşünülebilir.

Bölüm durumuna göre bireylerin sportif sorunlarla başa çıkma toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Ballıkaya'nın (2020) araştırmasında sporcuların okuduğu bölümler arasında farklılık çıkmamıştır. Bu araştırmadan farklı bir sonuç olarak, çok boyutlu liderlik yönelimi ölçeği toplam puanları ile yapısal liderlik, politik liderlik ve karizmatik liderlik alt boyutları toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu durum farklı bölümlerdeki öğrencilerin sorunlarla başa çıkmada aynı düşünceye sahip oldukları göstermektedir. Diğer yandan çok yönlü liderlik davranışları bölümlerin iç yapısından ve yaptıkları görevlerden kaynaklı değişkenlik göstermiş olabilir. Örneğin spor yöneticiliği ile rekreasyon bölümlerinin farklı işlevsel yapıda olması liderlik özelliklerini de etkilediği söylenebilir.

Sınıf değişkenine göre bireylerin çok yönlü liderlik yönelimleri ölçek toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmezken ve Sportif Sorunlarla Başa Çıkma Becerileri Envanteri alt boyut kapsamında yer alan kaygıdan uzak olma boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Burada birinci sınıf öğrencilerinin kaygıdan uzak olma durumu diğer sınıflara göre yüksek olması beklenen bir durumdur. Çünkü son sınıflara geldikçe mezun olup olmama, iş durumu, aile beklentilerinin yoğunlaşması bireylerin kaygı düzeyini tetikleyen unsurlar arasında yer alabilir.

Spor branşına göre bireylerin çok yönlü liderlik yönelimleri ölçek toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmezken ve sportif sorunlarla başa çıkma becerileri envanteri alt boyut kapsamında yer alan antrenörlük durumu boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Antrenörlük durumu boyutu incelendiğinde kişi, yaptığı bir hatayı nasıl düzeltebileceğini söylediğinde, olayı kişiselleştirip üzüleceğini; eleştirdiğinde, kendisine yardım ettiklerini düşünmek yerine, üzüleceğini; antrenör kişiyi eleştirir ya da kendisine bağırırsa, bu duruma üzülmekten hatamı düzelteceğini ve son olarak antrenörlerin öneri ve yönlendirmelerini dikkatle dinleyerek becerilerini geliştirebileceği soruları yöneltmiştir. Burada branşı takım sporları olan kişilerin bireysel spor yapanlara göre daha iyi puanlar aldığı görülmektedir. Bu beklenen bir durumdur çünkü takım sporlarında amaç bir takım ruhunu oluşturabilmek adına antrenörlerin uyarı ve talimatlarını yerine getirebilmek önemli görülmektedir. Araştırma sorularında her antrenman öncesi kendisine hedefler koyduğunu ve performanslarını ölçmede yüksek ortalama çıktığı görülmektedir. Katılımcıların bu konuda branşlar bazında birbirlerine benzediği ve sporun çalışma disiplinine çalıştıkları söylenebilir. Takım branşına sahip kişilerin bireysel branşlara göre antrenörlük durumu algıları daha yüksek çıkmıştır. Alanyazın incelendiğinde; Bayrak ve ark., (2023) araştırmalarında takım sporuyla ilgilenen katılımcıların güven ve başarı güdüsü alt boyutu puan ortalaması, bireysel sporla ilgilenen katılımcıların güven ve başarı güdüsü puan ortalamasından daha yüksek çıktığı bulunmuştur. Diğer yandan Kaya ve Selçuk'un (2007) araştırmasında ise bu durumun zorluklar karşısında başarıya odaklanmak, özgüven eksikliği ve yeniliklere açık olmaması durumunda daha zor hale gelebileceğini ifade etmişlerdir. Bunlara ek olarak takım sporuyla ilgilenen bireylerin stresle başa çıkma yöntemlerinin, bireysel sporla ilgilenen bireylere göre daha iyi olduğunu gösteren Özsarı ve Altın (2021) ile Aslan (2016) tarafından yapılan araştırma sonuçları da bulunmaktadır. Tüm bunlara ilaveten Tasaddoghi (2013), bireysel sporcuların takım sporcularına göre daha fazla problem odaklı başa çıkma tarzına sahip olduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte, Nicholls ve Polman (2007) tarafında yapılan incelemelerde, bireysel sporcuların takım sporcularından daha fazla baş etme stratejisi kullandıklarını tespit etmektedirler.

Spor yapma durumuna göre bireylerin çok yönlü liderlik yönelimleri ölçek toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Profesyonel amatörler göre sportif sorunlarla başa çıkma becerileri ve çok

yönlü liderlik yönelimleri genel ölçek toplam puanları ve alt boyut toplam puanları daha yüksek çıkarken sadece kaygıdan uzak olma alt boyut toplam puanları daha düşük çıkmıştır. Bu sonuçlar Arslan ve Kılıç'ın (2021) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Yine Can ve arkadaşlarının (2009) araştırmasında da Profesyonel spor yapanlara lehine farklılık çıkmıştır. Bu durum profesyonel sporcuların kendilerini başarılı olmak zorunda hissetmelerinden kaynaklı olabilir. Bu süreçte kendilerini ispatlamak ve diğerlerinin beklentilerine cevap verebilmek için mücadele etmek zorunda kaldıkları için başaramama korkusu yaşayabilirler. Elit sporcular bu baskıdan daha fazla etkilenir. Çünkü beklentileri daha yüksektir. Bunun bir sonucu olarak, bir sporcu başarılı olursa, ondan beklentiler artacaktır ve bu da onun üzerinde daha fazla baskı oluşturacaktır.

Yaş durumuna göre bireylerin sportif sorunlarla başa çıkma ve çok yönlü liderlik yönelimleri ölçek toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Alanyazın incelendiğinde; Çakır (2022) tarafından yürütülen çalışmada, hedef belirleme ile yaş değişkeni arasında anlamlı farklılıklar olduğunu göstermiştir. 21 ile 24 yaş aralığındaki katılımcıların 20 yaş ve altı katılımcılardan daha yüksek puanlar aldığı belirlenmiştir. Bebetos ve Anto-niou (2003) yürüttüğü çalışmada, daha yaşlı sporcuların zorlukların üstesinden gelmeye hazır olduklarını ortaya çıkarmıştır. Yine Goyen ve Anshel (1998), daha yaşlı sporcuların olumsuz duygularını ergenlere göre daha iyi kontrol edebildiklerini belirlemiştir. Ayrıca; Koçyiğit ve ark., (2022) tarafında yapılan çalışmada yaş değişkeninin başa çıkma yeterliliği üzerinde etkisi olduğunu ortaya çıkarmışlardır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada, Erkeklerin toplumda duygularını kadınlara nazaran daha az ifade etmeleri, eleştiriyi kişiselleştirmeden alabilmeleri ve bu hususta daha dayanıklı olmalarından kaynaklı olabilir. Öte yandan erkeklerin baskı altında kadınlara göre daha yüksek performans sergilemesi durumu ise daha çok rekabet ortamına maruz kalmaları, spor alanında daha çok fırsata sahip olmalarından kaynaklı olabilir,

Bölüm durumuna göre bireylerin sportif sorunlarla başa çıkma toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Sınıf değişkenine göre bireylerin çok yönlü liderlik yönelimleri ölçek toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmezken ve Sportif Sorunlarla Başa Çıkma Becerileri Envanteri alt boyut kapsamında yer alan kaygıdan uzak olma boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir

Spor branşına göre bireylerin çok yönlü liderlik yönelimleri ölçek toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmezken ve sportif sorunlarla başa çıkma becerileri envanteri alt boyut kapsamında yer alan antrenörlük durumu boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Antrenörlük durumu boyutu incelendiğinde kişi, yaptığı bir hatayı nasıl düzeltebileceğini söylediğinde, olayı kişiselleştirip üzüleceğini; eleştirdiğinde, kendisine yardım ettiklerini düşünmek yerine, üzüleceğini; antrenör kişiyi eleştirir ya da kendisine bağırırsa, bu duruma üzülmeden hatamı düzelteceğini ve son olarak antrenörlerin öneri ve yönlendirmelerini dikkatle dinleyerek becerilerini geliştirebileceği soruları yöneltilmiştir.

Spor yapma durumuna göre bireylerin çok yönlü liderlik yönelimleri ölçek toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir.

Yaş durumuna göre bireylerin sportif sorunlarla başa çıkma ve çok yönlü liderlik yönelimleri ölçek toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir

- ❖ Çok yönlü liderlik özellikleri ile sportif sorunlarla başa çıkma ilişkisine yönelik farklı evren ve örneklem gruplarının katılımıyla çeşitli araştırmalar gerçekleştirilebilir.

- ❖ Araştırma örnekleme spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrenciler üzerinedir. Aynı araştırmanın kamu ve özel sektörde görev yapan öğretmen ve antrenörler üzerinde de yapıp karşılaştırılması yapılabilir
- ❖ Araştırma farklı üniversitenin spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapıp karşılaştırma yapılabilir.
- ❖ Çalışmamızda kullandığımız araştırma yöntem ve metotları çeşitlendirilerek kapsamlı bir şekilde tekrar uygulanabilir.
- ❖ Araştırma her yıl yapılarak öğrencilerin sorunlarla baş etme ve çok yönlü liderlik davranışları boylamsal olarak takip edilebilir.
- ❖ Spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin sportif sorunlarla başa çıkma becerilerinin geliştirilmesi için dış etken olarak antrenörler önemli bir yer tutmaktadır. Bu doğrultuda psikolojik danışmanlar tarafından antrenörlere ve öğrencilere sportif sorunlarla başa çıkma becerilerini ele alan bilgilendirici seminer çalışmaları gerçekleştirilebilir.
- ❖ Sadece sporcular değil aynı zamanda sporcuların performansına doğrudan etki eden antrenörlerine de sürekli olarak periyotlar halinde seminerler verilmelidir.
- ❖ Öğrencilerin liderlik özelliklerinin farkında olması, sportif sorunlarla başa çıkma gibi konulara yönelik eğitim programları düzenlenebilir.
- ❖ Uluslararası platformlarda görev alan veya temsil faaliyetini sürdüren antrenörlere, liderlik konusunda bilinç kazandırılarak, örgütsel ortamlarda uygun davranış sergilenmesi teşvik edilebilir.

KAYNAKÇA

- Akman, V., Hanoğlu, M., & Kızıl, C. (2015). Liderlik İle Personel Performansı Arasındaki İlişki Üzerine Bir Şirket İncelemesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 130-145.
- Andrew, D. P., & Kent, A. (2007). The impact of perceived leadership behaviors on satisfaction, commitment, and motivation: An expansion of the multidimensional model of leadership. *International Journal of Coaching Science*, 33-56.
- Aoyagi, M. W., Cox, R. H., & McGuire, R. T. (2008). Organizational citizenship behavior in sport: Relationships with leadership, team cohesion, and athlete satisfaction. *Journal of Applied Sport Psychologist*, 25-41.
- Arslan, A., & Kılıç, M. (2021). Farklı Spor Branşlarındaki Sporcuların Duygusal Zekâ ve Liderlik Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Modern Leisure Studies*, 2-34 .
- Aslan, Ş. (2016). Comparison of the styles of coping with stress among individual and team athletes takım ve bireysel sporlarda sporcuların stresle başa çıkma yöntemlerinin karşılaştırılması. *Journal Of Human Sciences*, 4221-4228.
- Avolio, B. J. (2007). Promoting more integrative strategies for leadership theory-building. *American Psychologist*, 25-31.
- Bakan, İ. (2008). Örgüt kültürü ve liderlik türlerine ilişkin algılamalar ile yöneticilerin demografik özellikleri arasındaki ilişki: bir alan araştırması. *KMU İİBF Dergisi*, 13-40.
- Ballıkaya, E. (2020). *Psikolojik Beceri Antrenmanının Liseli Sporcularda Sportif Sorunlarla Başa Çıkma Becerileri Ve Performans Stratejileri Üzerine Etkisinin İncelenmesi* . Mersin : Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü .
- Barrell, G., & Terry, P. (2003). Trait anxiety and coping strategies among ballet dancers. *Med Probl Perform Art.*, 59-64.
- Barron, J. M., Ewing, B. T., & Wadell, G. R. (2000). The Effects of High School Athletic Participation on Education and Labor Market Outcomes. *Review of Economics and Statistics* , 409-421.
- Bass, B. M., Avolio, B. J., Jung, D. I., & Berson, (. (2003). Predicting unit performance by assessing transformational and transactional leadership. *Journal of Applied Psychology*, 207-218.
- Başaran, İ. (2004). *Yönetimde insan ilişkileri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Bayrak, F., Akın, S., Orhan, B. E., & Karaçam, A. (2023). 7-15 Yaş Grubu Çocukların Sportif Sorunlarla Başa Çıkma Becerilerinin İncelenmesi. *Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi*, 90-102.
- Bebetsos, E., & Antoniou, P. (2003). Psychological skills of greek badminton athletes. *Perceptual and Motor Skills*, 1289 –1296.
- Bloom, G. A., Stevens, D. E., & Wickwire, T. A. (2003). Expert coaches' perceptions of team building. *Journal of Applied Sport Psychology*, 129-143.
- Can, Y., F., S., & Bayansalduz, M. (2009). Sporcuların İş Tatmini İle Lider Bağlılığı Ve Örgütsel Bağlılık Duyguları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 228-238.
- Carver, C. S., & Connor-Smith, J. (2010). Personality and coping. *Annual Re view of Psychology*, 679-704.
- Carver, C. S., & Connor-Smith, J. (2010). Personality and coping. *Annual Re view of Psychology*, 679-704.
- Cevahiroğlu, B., & Çakıcı, H. (2022). The examination of their leadership orientations according to character traits of athletes. *Gümüşhane University Journal of Health Sciences*, 688 – 701.
- Clark, A., & Mach, N. (2016). Exercise-induced stress behavior, gut-microbiota-brain axis and diet: A systematic review for athletes. *J. Int. Soc. Sports Nutr.*, 13-23.
- Coleman, J. (2012). *A Functional Model of Team Leadership for Sport* . Florida : Florida State University Libraries.
- Collins, M. (2004). Sport, Physical Activity and Social Exclusion. *Journal of Sports Sciences*, 727-740.
- Cosma, G., Chiracu, A., Stepan, R., Cosma, A., Nanu, C., & Păunescu, C. (2020). Impact of coping strategies on sports performance. *Journal of Physical Education and Sport*, 1380-1385.
- Cosma, G., Chiracu, A., Stepan, R., Cosma, A., Nanu, C., & Păunescu, C. (2020). Impact of coping strategies on sports performance. *Journal of Physical Education and Sport*, 1380-1385.
- Côté, J., Salmela, J., Trudel, P., Baria, A., & Russell, S. (1995). The coaching model: A grounded assessment of expert gymnastics coaches' knowledge. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 1 - 17.

- Cotterill, S. T., & Fransen, K. (2016). Leadership in team sports: current understanding and future directions. *Int. Rev. Sport Exerc. Psychol.*, 116–133.
- Çakır, B. (2022). *Fitness egzersizi yapan bireylerin covid-19'a yakalanma kaygıları, sportif sorunlarla başa çıkma becerileri ve ilişkili faktörler*. Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Çar, B. (2013). *Spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin liderlik özelliklerinin belirlenmesi*. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çetinkaya, G., & İmamoğlu, G. (2018). Üniversite spor eğitimli öğrencilerin liderlik yönelimlerinin farklı değişkenlere göre araştırılması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 719-725.
- Day, D. V., Fleenor, J. W., Atwater, L. E., Sturm, R. E., & McKee, R. A. (2014). Advances in leader and leadership development: a review of 25 years of research and theory. *Leadersh. Q.*, 63–82.
- Duguay, A. M., Loughhead, T. M., & Cook, J. M. (2019). Athlete leadership as a shared process: using a social network approach to examine athlete leadership in competitive female youth soccer teams. *Sport Psychol.*, 189–202.
- Dursun, M., Günay, M., & Yenel, İ. (2019). Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri ölçeği (ÇYLYÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 333-347.
- Efil, İ. (1999). *İşletmelerde yönetim ve organizasyon*. İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım.
- Engström, L. (2004). Barns och ungdomars idrottsvanor i förändring. *Svensk Idrottsforskning: Organ för Centrum för Idrottsforskning*, 10–15.
- Eraslan, M. (2015). Spor bölümlerinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin ve stresle başa çıkma stillerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 65-82.
- GAO. (2012). *K-12: School –based Physical Education and Sports Program*. US.Government Accountability Office.
- Géczi, G., Tóth, L., Sipos, K., Fügedi, B., Dancs, H., & Bognár, J. (2009). Psychological profile of Hungarian national young ice hockey players. *Kinesiology*, 88–96.
- Goyen, M. J., & Anshel, M. H. (1998). Sources of acute competitive stress and use of coping strategies as a function of age and gender. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 469 – 486.

- Hızıroğlu, U. C. (2022). *Spor faaliyetlerine katılan lise öğrencilerinin sportif sorunlarla başa çıkma becerileri ile akademik güdülenmeleri ve akademik başarıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Maltepe Üniversitesi,.
- Hobfoll, S. E., Dunahoo, C. L., Ben-Porath, Y., & Monnier, J. (1994). Gender and coping: the dual-axis model of coping. *American Journal of Community Psychology*, 49- 82.
- Hodge, K., Lonsdale, C., & Jackson, S. A. (2009). Athlete engagement in elite sport: An exploratory investigation of antecedents and consequences. *The Sport Psychologist*, 186-202.
- Holt, D. T., Rutherford, M. W., & Clohessy, G. R. (2007). Corporate entrepreneurship: An empirical look at individual characteristics, context and process. *Journal of Leadership and Organizational Studies*, 40-54.
- Holt, N., Neely, K., Slater, L., Camire, M., Cote, J., Fraser-Thomas, J., . . . Tamminen, K. (2017). A grounded theory of positive youth development through sport based on results from a qualitative meta-study. . *Int. Rev. Sport Exerc. Psychol*, 1–49.
- Karaküçük, S. (1997). *Boş zamanlarını değerlendirme*. Ankara: Rekreasyon.
- Karataş, E. (2017). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin liderlik yönelimleri ve öz güven davranışlarının incelenmesi* . İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Karataş, N. (2021). *Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin liderlik yönelimleri ve iletişim becerileri üzerine bir araştırma* . Muğla : Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi].
- Kaya, N., & Selçuk, S. (2007). Bireysel başarı güdüsü organizasyonel bağlılığı nasıl etkiler? *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 175-190.
- Khan, K., Thompson, A., Blair, S., Sallis, J., Powell, K., Bull, F., & Bauman, A. (2012). Sport and exercise as contributors to the health of nations. *Lancet*, 59–64.
- Kjonnixsen, L., Anderssen, N., & Wold, B. (2009). Organized youth sport as a predictor of physical activity in adulthood. *Scand. J. Med. Sci. Sports.*, 646–654.
- Koçel, T. (1999). *İşletme yöneticiliği*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Koçyiğit, B., Çimen, E., & Osman, P. (2022). Taekwondo sporcuların başa çıkma yeterliliklerinin incelenmesi. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 45-51.
- Kozlowski, S., Mak, S., & Chao, G. (2016). Team-centric leadership: an integrative review. *Annu. Rev. Organ. Psych. Organ. Behav.* , 21–54.
- Kurtyemez, H. (2021). *Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin liderlik özellikleri ile başarı yönelimleri arasındaki*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi].

- Lazarus, R. S. (2000). How emotions influence performance in competitive sports. *The Sport Psychologist*, 229 – 252.
- Lonsdale, C., Hodge, K., & Jackson, S. A. (2007). Athlete engagement: II. Developmental and initial validation of the Athlete Engagement Questionnaire. *International Journal of Sport Psychology*, 471–492.
- Lopez Villalba, F., Rodriguez Garcia, P., Garcia Canto, E., & Perez Soto, J. (2016). Relationship between sport and physical activity and alcohol consumption among adolescents students in Murcia (Spain) *Arch. Argent. Pediatr.* , 101–106.
- Loughead, T. M., Hardy, J., & Eys, M. A. (2006). The Nature of Athlete Leadership. *Journal of Sport Behavior*, 142-158.
- Loughead, T., & Hardy, J. (2005). An examination of coach and peer leader behaviors in sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 303-312.
- Malm, C., Jakobsson, J., & Isaksson, A. (2019 7-27). Fiziksel Aktivite ve Spor-Gerçek Sağlık Yararları: İsveç Halk Sağlığına İlişkin Bir İnceleme. *Spor (Basel)*.
- Merkel, D. L. (2013). Youth Sport: Positive and Negative Impact on Young Athletes. *Open Access Journal of Sports Medicine*.
- Mertens, N., Boen, F., Steffens, N. K., Haslam, S. A., & Fransen, K. (2021). Will the real leaders please stand up? The emergence of shared leadership in semi-professional soccer teams. *J. Sci. Med. Sport* , 281–290.
- Michellini, E. (2013). *The Role of Sport in Health-Related Promotion of Physical Activity*. Tübingen : Eberhard Karls University Tübingen.
- Moran, M. M., & Weis, M. R. (2006). Peer Leadership in Sport: Links with friendship, peer acceptance, psychological characteristics, and athletic ability. *Journal of Applied Sport Psychology*, 97-113.
- Morris, K. (2015). Positive Effects of Sports on Kids. *Healthy Living*.
- NDF. (2017). *Novak Djokovic Foundation*. NDF.
- Nicholls, A. R., & Polman, R. (2007). Coping in sport: A systematic review. *Journal of Sports Sciences*, 11 – 31 .
- Nicholls, A. R., & Polman, R. C. (2007). Coping in sport: a systematic review. *Journal Of Sports Sciences*, 11-31.
- Nicholls, A. R., & Polman, R. C. (2007). Stressors, coping, and coping effectiveness among players from the England under-18 rugby union team. *Journal of Sport Behavior*, 199–218.

- Nicholls, A. R., Holt, N. L., & Polman, R. C. (2005). A phenomenological analysis of coping effectiveness in golf. *The Sport Psychologist*, 111 – 130.
- O'Reilly, C. A., & Tushman, M. L. (2008). Ambidexterity as a Dynamic Capability: Resolving the Innovator's Dilemma. *Research in Organizational Behavior*, 185–206.
- Özcan, V., & Günay, M. (2017). The Turkish adaptation of athletic coping skills inventory-28 (ACSI-28): The validity and reliability study. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 130-136.
- Özsarı, A., & Altın, M. (2021). Öz yeterlik ve stresle başa çıkma (bireysel ve takım sporları antrenörleri araştırması). *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 399-411.
- Penley, J. A., Tomaka, J., & Wiebe, J. S. (2002). The association of coping to physical and psychological health related outcomes: A meta-analytical review. *Journal of Behavioral Medicine*, 551 – 603.
- Pürlüpcinar, A. (2023). *Spor merkezlerindeki sporda hizmetkâr liderlik davranışlarıyla spora katılım motivasyonu arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- Quinn, R. (1988). *Beyond rational management*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Quinn, R., Spreitzer, G., & Hart, S. (1991). *Challenging the assumptions of bipolarity: Interpenetration and managerial effectiveness*. In S. Srivastva & R. Fry (Eds.) *Executive and organizational continuity* (pp. 222-252). San Francisco: Jossey-Bass.
- Sağır, C. (2006). *Karar Verme Sürecini Etkileyen Faktörler Ve Karar Verme Sürecinde Etiğin Önemi: Uygulamalı Bir Araştırma*. Edirne : Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Salmela, J. H., & Moraes, L. C. (2003). Development of expertise: The role of coaching, families, and cultural contexts. In J. Starkes & K. A. Ericsson (Eds.), *Expert performance in sports. Advances in research on sport expertise*, 275-293.
- Seligman, M. (2008). Positive Health. *Appl. Psychol*, 3–18.
- Smith, R. E., Smoll, F. L., & Cumming, S. P. (2007). Effects of a motivational climate intervention for coaches on young athletes' sport performance anxiety. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 39-59.
- Smoll, F. L., & Smith, R. E. (2001). Leadership behaviors in sport: A theoretical model and research paradigm. *Journal of Applied Social Psychology*, 1522-1551.

- Soundy, A., Freeman, P., Stubbs, B., Probst, M., Roskell, C., & Vancampfort, D. (2015). The Psychosocial Consequences of Sports Participation for Individuals with Severe Mental Illness: A Metasynthesis Review. *Adv. Psychiatry.* , 16-26.
- Spanoudaki, M., Giaginis, C., Karafyllaki, D., Papadopoulos, K., Solovos, E., Antasouras, G., . . . Papadopoulou, S. (2023). Exercise as a Promising Agent against Cancer: Evaluating Its Anti-Cancer Molecular Mechanisms. *Cancers (Basel).*, 15-21.
- Steve, S. (2016). *Negative Effects of Youth Sports*. www.livestrong.com adresinden alındı
- Sullivan, J. O. (2014). *Changing the Game. The Parent guide to Raising Happy high Performing Athletes and Giving Youth Sports Back to Our Kids*.
- Sullivan, P. J., & Kent, A. (2003). Coaching efficacy as a predictor of leadership style in intercollegiate athletics. *Journal of Applied Sport Psychology*, 1-11.
- Şener, O., Durmaz, M., & İmamoğlu, O. (2019). *Spor fakültesi öğrencilerinde liderlik özellikleri*. 2. Uluslararası Herkes için Spor ve Wellness Kongresi .
- Şimşek, A., & Yıldırım, A. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Tasaddoghi, Z. (2013). The styles of coping with stress in team and individual athletes based on gender and championship level. *Annals Applied Sport Sciences*, 23-27.
- Telli, E., Ünsar, A., & Oğuzhan, A. (2012). Liderlik Davranış Tarzlarının Çalışanların Örgütsel Tükenmişlik Ve İşten Ayrılma Eğilimleri Üzerine Etkisi: Konuyla İlgili Bir Uygulama. *Electronic Journal Of Vocational Colleges*, 135-151.
- Terlemez, M. (2007). Sporda Antrenör ile Liderlerin Yaklaşımları, Davranış Özellikleri, İlke ve Çalışma Yöntemleri . *Dergipark*, 99-126.
- Timpka, T., & Lindqvist, K. (2001). Evidence based prevention of acute injuries during physical exercise in a WHO safe community. *British Journal of Sports Medicine*, 20-27.
- Todd, S. Y., & Kent, A. (2004). Perceptions of the role differentiation behaviors of ideal peer leaders: A study of adolescent athletes. *International Sports Journal*, 105-118.
- Torgler, B., Schmidt, S. L., & Frey, B. S. (2006). Relative Income Position and Performance: An Empirical Analysis. *Institute for Empirical Research in Economics*,.
- Turan, S. (2020). *Liderlik nedir? Liderlik: Kuram - Araştırma - Uygulama*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Uğur, S. S., & Uğur , U. (2014). Yöneticilik Ve Liderlik Ayrımında Kişisel Farklılıkların Rolü. *Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 122-137.

- Ünal, M. (2012). *21. yüzyılda değişim, yönetim ve liderlik*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Wang, S., Eva, N., Newman, A., & Zhou, H. (2021). A double-edged sword: the effects of ambidextrous leadership on follower innovative behaviors. *Asia Pacific Journal of Managament*, 1305–1326.
- Waring, A., & Mason, C. (2010). Opening Doors: Promoting Social Inclusion through Increased Sports Opportunities. *Sport in Society*, 517-529.
- Weese, J., & Nicholls, E. (1986). Team leadership: Seiection and expectations. *Physical Educator*,, 269-272.
- Wright, P., & Li, W. (2009). Exploring the Relevance of Positive Youth Development in Urban Physical Education. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 241-251.
- Yıldız, A. B. (Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi). *Spor bilimleri fakültesi adaylarının spor yaralanması kaygıları ile sportif sorunlarla başa çıkma becerilerinin incelenmesi*, 5(3), . 2022: 408-425.
- Yılmaz, E. (2022). *Kış sporlarında seçilmiş branşlardaki milli takım sporcularının sportif sorunlarla başa çıkma becerileri ve performans stratejilerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi*. Kars: Kafkas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz, M., & Yenel, İ. (2020). Gençlik kamplarında görev alan kamp liderlerinin liderlik yönelimlerinin incelenmesi. *Avrasya Spor Bilimleri ve Eğitim Dergisi*, 118-134.
- Yoo, J. (2001). Coping profile of korean competitive athletes. *International Journal of Sport Psychology*, 290-303.
- Yukl, G. A. (2002). *Leadership in organizations (5th ed.* Prentice Hall.
- Zaccaro, S. J., Rittman, A. L., & Marks, M. A. (2001). Team Leadership. *The Leadership Quarterly*, 451-483.
- Zacher, H., Robinson, A. J., & Rosing, K. (2016). Ambidextrous leadership and employees' self reported innovative performance: The role of exploration and exploitation behaviors. *The Journal of Creative Behavior*, 24–46.
- Zengin, S., & Somoğlu, M. (2022). Investigation of leadership tendencies of students in sports science. *Mediterranean Journal of Sport Science*, 483-502.

EKLER

Evrak Tarih ve Sayısı: 04.07.2023-138005

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
Bilim Etik Kurulu
Sosyal Bilimler Etik Kurulu

Sayı : E-30640013-108.01-138005
Konu : Etik Kurul

04.07.2023

REKTÖRLÜK MAKAMINA
Sayın Doç. Dr. Seda SABAH
Öğretim Üyesi

İlgi : 15.06.2023 tarihli ve 135879 sayılı yazı.

"Spor Bilimleri Fakültesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri ile Sportif Sorunlarla Başa Çıkma Düzeylerinin İncelenmesi" adlı araştırmanız Sosyal Bilimler Etik Kurulu tarafından bilimsel araştırma etiği yönünden incelendi ve değerlendirildi. Konu ile ilgili kurul görüşü ektedir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Songül KEÇECİ KURT
Etik Kurul Başkanı

Ek:

- 1- Seda Sabah 2 Başvuru Değerlendirme (1 Sayfa)
- 2- Etik Kurul (14 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSDB931HES Pin Kodu :98362

Belge Takip Adresi :
<https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5544&eD=BSDB931HES&eS=138005>

Adres:Akbilek Mah. Muhsin Yazıcıoğlu Cad. No:7 Merkez/Amasya
Telefon:2600060 Faks:2600059
e-Posta:genelsekreterlik@amasya.edu.tr Web:http://www.amasya.edu.tr/idari/etik-kurul/bilim-etik-kurulu.aspx
Kep Adresi:amasyauniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Oğuz SEYHAN
Unvanı: Araştırma Görevlisi
Tel No: 0

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

AMASYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ETİK KURUL DEĞERLENDİRME FORMU

Araştırmanın Başlığı : Spor Bilimleri Fakültesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri ile Sportif Sorunlarla Başa Çıkma Düzeylerinin İncelenmesi

Başvuru Formunun Etik Kurula geldiği tarih 15.06.2023

Başvuru Formunun Etik Kurulda incelendiği tarih 03.07.2023

Karar tarihi 03.07.2023

SONUÇ

1.	☒ Kabul
2.	☐ Düzeltme gereklidir: Etik sorun olabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmaktadır. Açıklama:
3.	☐ Red Gerekçe, Görüş, Tavsiye ve Açıklamalar:

Başvuru dosyasının incelenmesinde hazır bulunan ve araştırmayla doğrudan veya dolaylı olarak ilişkisi bulunmayan Etik Kurul başkan ve üyelerinin ad, soyad ve imzaları.

Prof. Dr. Songül KEÇECİ KURT	Başkan	Fen Edebiyat Fakültesi
Doç.Dr. Melike BAŞ	Üye-Raportör	Eğitim Fakültesi
Doç.Dr. Üyesi Fatih CAN	Üye-Başkan Yard.	Eğitim Fakültesi
Doç. Dr. Aşlı ALTANLAR	Üye	Mimarlık Fakültesi
Doç. Dr. Davut AĞBAL	Üye	İlahiyat Fakültesi
Doç.Dr. Önder ERYILMAZ	Üye	Eğitim Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Nida EMÜL	Üye	Eğitim Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ŞAHİN	Üye	Sabuncuoğlu Şerefeddin SHMYO

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Özge BARUTÇUOĞLU GÖZENE

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi: İnönü Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Engellilerde

Egzersiz ve Spor Eğitimi, 2012-2017, Malatya

BİLİMSEL FAALİYETLERİ

Bildiri:

Barutçuoğlu Gözene, Ö., Sabah, S. ve Saki, Ü. (2023). Sınıf Öğretmenlerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersinde Kaynaştırma Öğrencilerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. UMTEB – XIII International Scientific Research Congress Bildirir Kitabı. Paris. Haziran 29-30.

ORCID ID: 0009-0001-1407-1390